

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Masarykův ústav vyšších studií

**Zhodnocení dopadu titulu Evropské hlavní město kultury Plzeň
2015 na cestovní ruch v plzeňském regionu**

**Evaluation of the impact of the Pilsen - European Capital City
of Culture 2015 on tourism in the Pilsen region**

Diplomová práce

Studijní program: Řízení rozvojových projektů
Studijní obor: Řízení regionálních projektů
Vedoucí práce: RNDr. Jana Kouřilová, Ph.D.

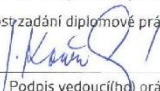
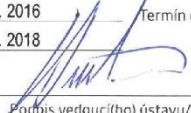
Bc. Zuzana Málková

Praha 2017

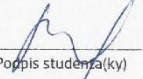
I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	Málková	Jméno:	Zuzana	Osobní číslo:	396372
Fakulta/ústav:	Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)				
Zadávající katedra/ústav:	Oddělení veřejné správy a regionálních studií				
Studijní program:	Řízení rozvojových projektů				
Studijní obor:	Řízení regionálních projektů				

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:	Zhodnocení dopadu titulu Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015 na cestovní ruch v plzeňském regionu		
Název diplomové práce anglicky:	Impact evaluation of the title of European Capital of Culture Pilsen 2015 on tourism in the Pilsen region		
Pokyny pro vypracování:	<p>Cílem diplomové práce je zhodnotit dopad titulu EHMK Plzeň 2015 na rozvoj cestovního ruchu v Plzni a plzeňském regionu. Práce bude rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se bude zabývat teoretickou částí na téma cestovní ruch. Ve druhé kapitole bude popsán titul EHMK a proces, jakým se titul získává. Ve třetí kapitole bude provedena analýza dat získaných primárně z Českého statistického úřadu. Tato data budou udávat informace například o návštěvnosti ubytovacích zařízení. Přínos práce bude uveden v závěrečné kapitole, která navrhne možná opatření pro město, která v budoucnu získají titul EHMK na základě výsledků získaných ve třetí kapitole.</p>		
Seznam doporučené literatury:	<ul style="list-style-type: none">- KREJČÍ, Tomáš. Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace. V Brně: Mendelova univerzita, 2010. ISBN 978-80-7375-414-3.- HAVLÍČKOVÁ, Šárka. Otevřete si Plzeň!: přihláška města Plzně na titul Evropské hlavní město kultury 2015. Plzeň, 2010.- Creative Europe [online]. [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/- EUROPEAN COMMUNITIES. European capitals of culture: The road to succes. Luxembourg, 2009, ISBN: 978-92-79-14173-7.		
Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:	RNDr. Jana Kouřilová, Ph.D., MÚVS ČVUT v Praze, oddělení veřejné správy a regionálních studií		
Jméno a pracoviště konzultanta(ky) diplomové práce:			
Datum zadání diplomové práce:	1. 12. 2016	Termín odevzdání diplomové práce:	5. 5. 2017
Platnost zadání diplomové práce:	31. 8. 2018		
			
Podpis vedoucí(ho) práce	Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry	Podpis děkana(ky)	

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

<u>3. 4. 2017</u>	
Datum převzetí zadání	Podpis studenta(ky)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citovala a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V dne Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat RNDr. Janě Kouřilové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a vedení při vypracování mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala paní Bc. Gabriele Weinfurterové z Magistrátu města Plzně za její čas a spolupráci.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá hodnocením dopadů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na město a region, které vznikly po jeho ukončení. Evaluace projektu je zaměřena na popis dopadů vzniklých ve směru ekonomickém, sociálním a kulturním. Přínosem této práce je upozornit nejen na kladný přínos projektu, ale rovněž i na fakt, že akce podobného typu a rozměru nemusí vždy způsobit pouze dopady pozitivního charakteru.

V teoretické části je obecně představen celý projekt Evropské hlavní město kultury od historie přes zkušenosti a doporučení měst, která v minulosti titul získala. Dále jsou v této části přiblíženy metody evaluace projektu, které se provádí za každé město po skončení roku držení titulu. Nedílnou součástí je nastínění možných dopadů způsobených tímto projektem podle zkušeností měst, která tento projekt v minulosti realizovala. Analytická část se soustředí na zhodnocení projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 pomocí evaluace dat poskytnutých převážně Českým statistickým úřadem a Magistrátem města Plzně. Také je zde popsán průběh celého projektu v podobě přiblížení uskutečněného celoročního programu, realizovaných kulturních investic a jejich způsobu financování. Významnou součástí je zpracovaná analýza, na jejímž základě je možné vyhodnotit konkrétní ekonomické, kulturní a sociální dopady a konstatovat, že projekty podobného charakteru nemusí vždy způsobit pouze pozitivní efekty.

Klíčová slova

Cestovní ruch, Evropské hlavní město kultury, Plzeň, Plzeňský kraj

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the effects on the city and the region that were caused by the project Pilsen – European Capital City of Culture 2015 after its end. The evaluation of the project is focused on the description of impacts in the economic, social and cultural direction. The contribution of this thesis is to highlight not only the positive aftereffects of such a project but also draw attention to the fact that projects of a similar type and size may not always produce only positive effects.

In the theoretical part, there is presented the entire project European Capital City of Culture beginning with the history of the project through the experience and recommendations of cities that have won the title in the past. In addition, the project evaluation methods that are carried out after each year are presented in this part. An integral part is the outline of possible impacts caused by this project in several directions. The analytical part focuses on the project Pilsen – European Capital City of Culture 2015 through the evaluation of the data provided mainly by the Czech Statistical Office and the City of Pilsen. It also describes the process of the whole project in the form of the implemented year-round program, the cultural investments and their financing methods. An important part of this thesis is a data analysis to assess the specific economic, cultural and social impacts and to highlight that projects of a similar type may not always have only positive effects.

Key words

Tourism, European Capital City of Culture, Pilsen, Pilsen region

Obsah

Úvod.....	9
1 Cestovní ruch	11
1.1 Definice	11
1.2 Ekonomické faktory rozvoje cestovního ruchu.....	12
1.3 Formy cestovního ruchu.....	15
2 Evropské hlavní město kultury	17
2.1 Historie	17
2.2 Proces výběru města.....	18
2.3 Evaluace významu titulu Evropské hlavní město kultury	20
2.4 Dopady titulu Evropské hlavní město kultury	26
2.5 Zkušenosti a doporučení bývalých Evropských hlavních měst kultury	31
3 Charakteristika prostředí Plzně pro rozvoj cestovního ruchu	44
3.1 Rozvoj cestovního ruchu v Plzni.....	46
4 Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015	50
4.1 Přihláška do soutěže o titul	50
4.2 Program Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015	52
5 Analýza dopadů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na město Plzeň a Plzeňský kraj	63
5.1 Metodika	63
5.2 Ubytovací kapacity.....	63
5.3 Počet přenocování	65
5.4 Místní poplatek z ubytovací kapacity	68
5.5 Vyhodnocení výsledků input-output analýzy.....	69
6 Dopady titulu EHMK na Plzeň a region	79
6.1 Ekonomické dopady	79
6.2 Kulturní a sociální dopady	80
6.3 Srovnání zkušeností a problémů Plzně a bývalých Evropských hlavních měst kultury	81
Závěr	83
Seznam použité literatury	86
Seznam obrázků.....	93
Seznam tabulek	94
Seznam grafů	95
Přílohy.....	96

Úvod

Evropské státy jsou spolu se svými obyvateli specifickými útvary, unikátními v mnoha směrech. Je možné je charakterizovat pomocí různých ukazatelů, jako je například ekonomická situace, politické rysy, přírodní podmínky nebo náboženství, významnou roli má však zejména místní kultura, která se podílí na utváření historie, současnosti i budoucnosti každé země. Právě kultura jednotlivých států bývá často opomíjena, přičemž tvoří jejich neoddělitelnou součást. Z tohoto důvodu vznikl v Řecku v roce 1985 projekt Evropské město kultury, který je v současné době znám pod názvem Evropské hlavní město kultury a zaměřuje se na přiblížení kulturních odlišností měst, regionů a států Evropské unie.

Rozsáhlý projekt Evropské hlavní město kultury stejně jako jiné projekty Evropské unie je z převážné většiny financován pomocí veřejných prostředků. Z tohoto důvodu je v posledních několika letech kladen velký důraz na fázi, která nastává po ukončení projektů, tedy na následné důkladné vyhodnocení, zda vynaložené veřejné prostředky přinesly očekávaný pozitivní dopad a splnily prostřednictvím realizace projektu předem stanovené cíle.

Projekt Evropské hlavní město kultury pořádaný pod vedením Evropské unie má za cíl ochránit a podpořit rozmanitost kultur v Evropě, které jsou odlišné napříč všemi 28 členskými státy. Soustředí se dále na i prezentaci a zviditelnění společných rysů, jež státy navzájem sdílejí, a také dbá na podporu přínosu kultury jakožto možnosti dlouhodobého rozvoje měst a regionů. Projekt Evropské hlavní město kultury se skládá z titulu uděleného každoročně dvěma městům v různých členských státech Evropské unie, které jsou vybrány prostřednictvím dvouступňové žádosti podávané každou zemí. Vybraná města následně realizují vlastnoručně sestavený celoroční kulturní program evropského rozměru, do kterého jsou zapojeni místní občané a aktéři z jiných států. Pro rok 2015 byla vybrána jako Evropská hlavní města kultury belgický Mons a česká Plzeň.

Hlavním cílem této práce je tedy zjistit, zda měl projekt Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 pozitivní dopad na cestovní ruch Plzně a plzeňského regionu, a vymezit konkrétně, jakého charakteru jednotlivé formy (projevy) dopadu byly v době realizace projektu a jaké jsou v období po jeho skončení. Hodnocení bude provedeno pomocí analýzy dat poskytnutých Českým statistickým úřadem, Magistrátem města

Plzně a dále budou využity evaluace Evropské unie. Další použitou metodou je analýza výsledků dotazníkového šetření, zadaného organizací Plzeň 2015, o.p.s.

Práce je rozčleněna na teoretickou a analytickou část. V teoretické části jsou s oporou o odbornou literaturu a další zdroje vymezeny základní pojmy vztahující se k tématu práce, např. pojem cestovní ruch, ekonomické faktory jeho rozvoje, formy cestovního ruchu atp., rovněž je provedena obecná charakteristika projektu Evropské hlavní město kultury. Nedílnou součástí teoretického oddílu práce jsou typy a charakteristika evaluací prováděných po každém roce projektu Evropské hlavní město kultury a také nastínění možných dopadů projektu v ekonomickém, kulturním a sociálním směru. V závěru této části je popsán i stav a významné aspekty současného cestovního ruchu v Plzni. Analytická část práce se pak soustředí na realizovaný projekt Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 v podobě představení přihlášky města, celoročního programu spolu s vyčíslením investic a způsobem financování celého projektu. Klíčovou částí je zpracovaná analýza, na jejímž základě je možné vyhodnotit konkrétní ekonomické, kulturní a sociální dopady projektu na obyvatele, město a region.

1 Cestovní ruch

Cestovní ruch patří k nejvýznamnějším hospodářským odvětvím na celém světě. Často se v této souvislosti hovoří o průmyslu cestovního ruchu. V odvětví cestovního ruchu v současné době pracuje z celosvětového pohledu několik stovek milionů lidí, což znamená, že generuje velkou oblast pracovních příležitostí, které zasahují do nejrůznějších oblastí lidských aktivit. Zahrnuje velké množství činností orientovaných na uspokojování potřeb, jako je doprava, ubytování, stravování, služby cestovních kanceláří a agentur, služby průvodců, infrastruktura cestovního ruchu apod. (Jakubíková a kol., 1995).

Cestovní ruch má velmi dlouhou historii, ale ne všechny cesty a přesuny lidí je možné považovat za „cestovní ruch“. V minulosti měly cesty odlišný charakter, byly způsobeny převážně obchodními a vojenskými důvody. Avšak spolu s vývojem doby se charakter cest měnil. Po roce 1989 se pro tehdejší Československo uvolnila většina překážek, které zabraňovaly volnému pohybu ze země a do země. Postupně byly uzavřeny dohody o bezvízovém styku s mnoha zeměmi Evropy a světa, čímž začalo docházet k hromadnému cestování. Z počátku byl enormní zájem českých občanů o krátkodobé poznávací cesty. Cestovalo se do Rakouska, Německa, Itálie, Belgie, Holandska, Francie, do Monaka a později přibýly cesty do Španělska, Anglie a dalších zemí. V minulých letech již cestovatelské nadšení opadlo a společnost se začala diferencovat. To se projevilo také na cestovním ruchu, kdy poptávka a nabídka na trhu cestovního ruchu zažívala jisté změny. Z pohledu celosvětového cestovního ruchu byl zaznamenán velký pokles po hospodářské krizi v roce 2008 (Palatková, Zichová, 2014).

1.1 Definice

Existuje mnoho definic, jak vysvětlit pojem cestovní ruch. Stejně jako cestovní ruch se postupně vyvíjely i jednotlivé definice. První charakteristiku provedli v roce 1941 W. Hunziker a K. Kraft, kteří definovali turismus jako „souhrnné označení vztahů a jevů, které vznikají na základě cesty a pobytu místně cizích osob, pokud se pobytem nesleduje trvalé usazení a není s ním spojena výdělečná činnost“ (Nejdl, 2011, s. 18).

Podle další definice, která je velmi používanou v českém kontextu, je cestovní ruch chápán jako „cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště, obvykle

ve volném čase, a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi“ (Kašpar, 1986, s. 134).

Podle Světové organizace cestovního ruchu (WTO) bylo nutné modifikovat definici tak, aby ji bylo možné používat pro statistická měření. Z toho důvodu bylo na konferenci v Otavě v roce 1991 vymezeno několik základních pojmů týkající se oblasti cestovního ruchu. Vedle jiných pojmů je cestovní ruch definován jako „činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí (mimo místo bydliště) a to na dobu kratší, než je 1 rok u mezinárodního cestovního ruchu a 6 měsíců u domácího cestovního ruchu, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě“ (Malá, 2002, s. 10).

Český statistický úřad¹ uvádí, že „cestovní ruch je mezinárodně definován jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni“.

Podle toho, s kterou definicí pracujeme, se odvíjí i použitá metodika. Pro tuto práci byla zvolena definice uváděná ČSÚ z důvodu použití dat v analytické části.

1.2 Ekonomické faktory rozvoje cestovního ruchu

Cestovní ruch stejně jako i jiná odvětví národního hospodářství je ovlivněn působením mnoha činitelů. Z pohledu rozvoje cestovního ruchu hraje velkou roli samo obyvatelstvo, na nějž působí různé faktory s různou intenzitou. Některé faktory účast obyvatelstva v cestovním ruchu stimulují, jiné faktory spíše cestovní ruch limitují. Určit vliv jednotlivých činitelů je velice náročný proces. Pro určení vlivu a zachycení vedlejších účinků výdajů cestovního ruchu se používají složité matematické metody. Jednou z metod je například tzv. multiplikační efekt. Ten je schopen vyjádřit, pro jak široké spektrum odvětví je důležitý význam cestovního ruchu. Mezi nejvýznamnější činitele ovlivňující podíl na rozvoji cestovního ruchu můžeme zařadit například růst vzdělanosti a poznání, demografické faktory, faktory související se sociálním postavením, fond volného času, ekologické faktory aj. Činitel, který má však na rozvoj cestovního ruchu největší vliv, je faktor ekonomický (Linderová, 2013).

¹ ČSÚ, on-line <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0> [cit. 2017-03-27].

Cestovní ruch jako odvětví generuje v příslušné destinaci mnoho ekonomických efektů. V případě zahraničního cestovního ruchu nastávají tyto efekty i v zemích, ze kterých turisté pocházejí. Ekonomické efekty mají dopad na soukromý i veřejný sektor. Z tohoto důvodu mají organizace na mezinárodní, státní a místní úrovni stále větší zájem o rozkvět cestovního ruchu, protože efekty plynoucí z jeho rozvoje mohou napomoci zlepšení ekonomické situace v daném městě, regionu či státu. Oblast cestovního ruchu zahrnuje ekonomické náklady, včetně přímých nákladů vzniklých turistickou činností, vládní výdaje na infrastrukturu, aby lépe sloužila turistům, a dále související náklady vzniklé jednotlivcům v komunitě². Zejména v rozvojových zemích je jednou z primárních motivací země či regionu snaha prezentovat se jako turistická destinace a tím nastartovat chtěný efekt. Stejně jako jiné dopady, masivní ekonomický rozvoj s sebou nese pouze klady, ale i mnoho záporných důsledků. Abychom mohli měřit jednotlivé dopady, sledují se určité oblasti a v nich specifické ukazatele (Jakubíková a kol., 1995).

Mezi jednotlivé oblasti, do kterých turisté přispívají svou aktivitou, patří zejména objem prodeje, zisk, zaměstnanost, daňové příjmy státu a další. Největší přímé účinky se vyskytují v oblasti ubytování, pohostinství, dopravy, zábavy a maloobchodu. Prostřednictvím sekundárních efektů cestovního ruchu jsou následně ovlivněny téměř všechny ostatní sektory ekonomiky. Obecně se však dá konstatovat, že se měření dopadů cestovního ruchu obvykle vyskytuje v oblastech změn objemu prodeje, příjmů a zaměstnanosti v regionu, které vyplývají z činnosti cestovního ruchu (Stynes, 1997).

V národních ekonomikách jednotlivých zemí je zavedeno roční sledování tempa ekonomického růstu. Toto tempo se sleduje v rámci jednotlivých odvětví, regionů, podniků apod. Vysoká hodnota tohoto ukazatele je obvykle spojena se silnou ekonomikou a vyvolává u spotřebitelů pocit bezpečí a jistoty. Trvalý růst národního důchodu země je základem stability hospodářství a růstu spotřeby. Výdaje obyvatelstva, které rostou pomaleji než jeho příjmy, jsou spotřebovány na služby spojené s cestovním ruchem. Jsou to právě služby, které se stále více podílejí na celkovém množství produkce v národním hospodářství, jež je vyjádřeno ukazatelem hrubého národního produktu³. Pokud dochází k poklesu ekonomického růstu, znamená to, že se lidé stávají obezřetnějšími, jsou nejistí a tím dojde ke snižování jejich výdajů (Linderová, 2013).

² Všichni stakeholderi, například místní podnikatelé, obyvatelé apod.

³ Hrubý národní produkt nebo HDP je hodnota všech statků a služeb vyprodukovaná na určitém území za určitou dobu.

V roce 2016 celosvětový cestovní ruch přispěl 7,6 biliony dolarů, což tvořilo přibližně 10,2 % světového HDP (WTTC, 2017).

Mezi ekonomické faktory působící na cestovní ruch patří také celková zaměstnanost obyvatelstva a míra nezaměstnanosti. U těchto ukazatelů je nutné sledovat jejich délku, strukturu a rozmístění. Se zaměstnaností a nezaměstnaností souvisí i počet pracovních míst. Rozvoj cestovního ruchu podporuje i zvýšení objemu nabídky pracovních míst v jednotlivých oblastech a zároveň přináší zvýšení prodeje a příjmů v návazných odvětvích (Linderová, 2013). V roce 2016 existovalo 292 milionů pracovních míst v odvětví cestovního ruchu, což znamená, že každý desátý byl zaměstnán na pozici řadící se do tohoto odvětví (WTTC, 2017).

Podle Stynese (1997) lze definovat i další ekonomické dopady, které je možné sledovat, avšak nejsou obvykle zahrnuty v hodnocení dopadů.

- 1) **Změny v cenách**, které mohou nastat vlivem sezónního rozvoje cestovního ruchu v dané oblasti, lze pozorovat v podobě růstu nákladů na bydlení a zejména ve zvyšování maloobchodních cen.
- 2) **Změny v kvalitě, typu a množství zboží a služeb** je možné pozorovat v pozitivním i negativním smyslu.
- 3) **Změny ve vlastnictví nemovitostí a změny ve výši daní a poplatků**, které slouží k pokrytí nákladů na místní služby, mohou směřovat k navýšení či snížení daňového zatížení. V některých případech daně vybírané od turistů přímo nebo nepřímo mohou poskytnout snížení lokálních daní v jiných oblastech. Dále může dojít k zavedení daní pouze pro místní obyvatelstvo jako kompenzace městu na pokrytí dodatečných nákladů na infrastrukturu a služby.
- 4) **Ekonomický dopad sociálních a ekologických prvků** může mít v souvislosti s cestovním ruchem pozitivní nebo negativní charakter. Například dopravní zácpy zvýší náklady na pohyb po okolí jak pro domácnosti, tak i pro podniky. Vylepšené zázemí, které přitahuje turisty k větší návštěvnosti města a tím k větší poptávce po službách, může podpořit nové typy potenciálních podnikatelů k realizaci jejich podnikatelského záměru.

1.3 Formy cestovního ruchu

S ohledem na klasifikaci určitých forem cestovního ruchu si musíme stanovit vhodná kritéria a vymežit oblast našeho zkoumání. V současnosti existuje několik možností, jak je možné nahlížet na jednotlivé formy cestovního ruchu. Vždy bychom ale měli brát v potaz fakt, že cestovní ruch je soubor vztahů a jevů, které v různé kombinaci nabývají odlišného obsahu. Výsledkem je pak finální podoba, která se projeví na straně poptávky nebo nabídky.

Pro zpracování této práce bylo vybráno členění dle Paula Berneckera (Bernecker, 1962), které vychází z motivace návštěvníků. Mezi primární motivy, od kterých jsou následně odvozeny formy a druhy cestovního ruchu, řadíme zejména motivy rekreačního charakteru, kulturního, společenského, sportovního, ekonomického a dále specifického charakteru. Z důvodu tématu této práce je uvedena pouze charakteristika kulturně poznávacího cestovního ruchu (Malá, 2002).

Společným jmenovatelem **kulturního cestovního ruchu** je poznání vlastních a jiných kultur, zvyků, tradic, dále způsobu života, náboženství apod. Díky rozšíření poznání o existenci jiných zvyků, tradic a způsobu života dochází k obohacení kulturně společenského rozhledu obyvatel. Poznávání může být realizováno pomocí vlastních nákladů, kdy se osoby samostatně nebo pomocí cestovních organizací dopraví do dané destinace a následně za své dostupné finanční prostředky získávají znalosti a dovednosti typické pro danou oblast. Vzdělávání cestovním ruchem je tvořeno formou samostudia, zejména pomocí tamní krajiny a společnosti, historických památek (hrady, zámky, typické stavby pro danou oblast), kulturních zařízení (muzea, galerie, knihovny), kulturních akcí (festivally a slavnosti, divadelní a hudební představení), ale i například skrze informační tabule. Do vzdělávacího cestovního ruchu se však neřadí studijní pobyty, které jsou hrazené z prostředků plynoucích z navštívené země (Malá, 2002).

Do kulturního cestovního ruchu se řadí i tzv. agroturistika nebo ekoagroturistika. Oba pojmy se vyznačují poznáváním života jiných lidí, a to v jejich domácím prostředí. Tento druh alternativního cestovního ruchu je realizován převážně v malých skupinách osob, které navzájem respektují potřeby a zvyklosti navštěvovaných komunit (Vystoupil, 2006).

Další formou kulturního cestovního ruchu je náboženský cestovní ruch, někdy označován jako poutní turistika. Účastníci této formy navštěvují během své cesty

posvátná místa, jako jsou místní kostely, katedrály, hřbitovy a poutní místa, a snaží se tak poznat náboženskou historii těchto staveb či míst. Součástí může být například i účast na náboženských obřadech a poutích (Palatková, Zichová, 2014).

Do oblasti kulturního cestovního ruchu můžeme zařadit i projekt Evropské hlavní město kultury, protože ve svém programu zahrnuje, dle volby města, akce spadající do této formy cestovního ruchu. Projekt EHMK pomocí svého programu poučuje návštěvníky o místních zvycích, kultuře a způsobu života, prezentuje své kulturní stavby a památky a zapojuje návštěvníky města do pořádaných festivalů a akcí.

2 Evropské hlavní město kultury

Titul Evropské hlavní město kultury (EHMK) je titul, který získávají města členských států Evropské unie. Jednotlivá města jsou vybraná Evropskou unií na dobu jednoho kalendářního roku. Během tohoto roku město organizuje nejrůznější druhy kulturních akcí, pomocí nichž se snaží prezentovat svou kulturu a život. Titul klade důraz na zviditelnění kulturního bohatství a kulturních rozdílů napříč Evropou a vybraná města se vzájemně snaží podělit se o své kulturní bohatství. Zisk titulu EHMK může být příležitostí, jak zajistit pozitivní kulturní, sociální a ekonomické benefity, které mohou pomoci k regionálnímu rozvoji. Díky zvýšení návštěvnosti se může změnit pohled na město nebo pozvednout jméno města až na mezinárodní úroveň. Titul také umožní městu revitalizovat veřejná prostranství, rekonstruovat zchátralé budovy nebo postavit zcela nové stavby. A právě pomocí titulu se tak město může dostat k finančním prostředkům, na které by jinak nemohlo šanci dosáhnout (European Commission, 2009).

2.1 Historie

S prvním nápadem, který se zabýval myšlenkou sblížit evropská města pomocí specifických kultur jednotlivých měst či regionů v podobě projektu Evropské město kultury (EMK), přišla v roce 1985 řecká ministryně kultury a dříve herečka Melina Mercouri. Jakožto členka Rady Evropy přednesla svou iniciativu 13. července 1985 příslušným ministrům. Prvním městem, které se v létě roku 1985 stalo součástí programu Evropské město kultury, byly Atény, právě na počest řecké ministryně. I přesto, že nebyl dostatek času na přípravu, sklídl celý projekt velký úspěch. Nebyla tedy nouze o kandidáty, kteří by v následujícím roce rádi získali titul EMK. Pro rok 1986 bylo vybráno město Florencie, následovala další města, jako například Amsterdam, Berlín, Paříž nebo Stockholm. Za Českou republiku byla pro rok 2000 spolu s dalšími osmi městy zvolena Praha. V roce 1999 došlo k přejmenování programu na dnešní název Evropské hlavní město kultury (EHMK). Ve stejném roce zároveň proběhla změna, kdy během let 2009 až 2019 má každý členský stát Evropské unie šanci získat titul EHMK minimálně jednou. Druhým českým městem, které získalo titul EHMK, byla Plzeň. O titul na rok 2015 soutěžila s konkurenční Ostravou a Hradcem Králové, který vypadl v prvním kole.

V současné době se titul neuděluje stejným způsobem, ale propůjčuje se spíše menším městům, jako je například Plzeň, Košice nebo belgický Mons, než těm velkým a známým, jakými jsou Paříž nebo Athény. Také již není celý program související se získáním titulu zaměřen pouze na prezentaci vlastní kultury, ale snaží se propojit kulturu na mezinárodní úrovni (Kancelář Kreativní Evropa, 2017).

Vedle titulu Evropského hlavního města kultury existuje ještě titul Evropský měsíc kultury, který byl vytvořen Evropskou Unií na podporu kultury v roce 1990. Na rozdíl od EHMK trvá tento titul pouze jeden měsíc a je zaměřen spíše na města centrální a východní Evropy. Výběr jednotlivých měst je opět v rukou Evropské komise. V roce 1991 byla předešlými Evropskými městy kultury vytvořena síť Evropských měst kultury a měsíců neboli Network of European Cultural Capitals and Months (ECCM), která slouží k výměně a rozšíření informací mezi městy a organizacemi, jež chtějí v budoucnosti pořádat podobné kulturní akce a eventy. Jako nezisková organizace sídlící v Lucembursku ECCM v roce 1994 vydalo toto sdružení vůbec první studii, která se zabývala dopadem titulu Evropské město kultury od roku 1985 (UNeECC, 2016).

2.2 Proces výběru města

Celý proces od nápadu po přihlášení do kandidatury na titul EHMK trvá přibližně dva až tři roky. Během této doby musí město připravit žádost, kterou následně předloží. Aby město vůbec mohlo být považováno za adekvátního hostitele titulu, musí mít detailně vypracované příslušné koncepční a strategické materiály, které nezasahují pouze do kulturních témat, ale jsou provázány s celou strategií města a regionu. Schválený Program rozvoje kultury je většinou součástí přihlášky do soutěže o titul. Kritéria, pomocí kterých se hodnotí kulturní programy, se dělí do dvou kategorií. První část se týká „evropského rozměru“ a hodnotí se, zda program:

- a) „podporuje spolupráci mezi kulturními subjekty, umělci a městy z dotyčných členských států a jiných členských států v jakékoli kulturní oblasti;
- b) vyzdvihuje bohatství a kulturní rozmanitost v Evropě;
- c) zviditelňuje společné znaky evropských kultur.

V rámci kategorie „Město a občané“ program:

- a) podněcuje k účasti občany žijící v daném městě a jeho okolí a zvyšuje jejich zájem i zájem občanů z jiných zemí;

- b) je udržitelný a tvoří nedílnou součást dlouhodobého sociálního a kulturního rozvoje daného města.“ (Rozhodnutí Evropského Parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES, článek 4)

Dále město musí dohodnout a zajistit účastníky, kteří se budou podílet na celém projektu EHMK. Patří mezi ně subjekty ze státní i soukromé sféry. Jsou jimi například školy, univerzity a spolky, ale samozřejmě i nejrůznější podnikatelské subjekty (European Commission, 2017).

Minimálně šest let před tím, než se má vybrané město stát potenciálním držitelem titulu Evropské hlavní město kultury, a tedy zahájením celého projektu, zveřejní všechny členské státy výzvu k podávání přihlášek, obvykle prostřednictvím svého ministerstva kultury. Evropská komise vždy zveřejní dva státy Evropské unie, ze kterých budou města pro příslušný rok pocházet. Tento seznam států je vytvořen na několik období dopředu. Města, která mají zájem o účast v soutěži, musí předložit přihlášku k posouzení. Součástí jednotlivých přihlášek musí být i výše zmíněný kulturní program. Tento program je vždy platný pouze na příslušný rok, během něhož je město držitelem titulu EHMK. Předložené přihlášky od jednotlivých měst jsou přezkoumávány porotou, která je zřízena v každém členském státu. Tato porota složená z nezávislých odborníků v oblasti kultury navrhne užší seznam měst, která by se mohla stát kandidátem na titul EHMK pro daný stát (Rozhodnutí Evropského Parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES).

Města vybraná v užším výběru doplní své žádosti tak, aby mohly postoupit do dalšího hodnocení a finálního výběru měst. Porota složená z jednotlivých zástupců členských států vyhodnotí doplněné programy, vypracuje zprávu o konečném výběru a doporučí jedno město daného státu na titul EHMK. Vypracovaná zpráva obsahuje i určitá doporučení zvolenému městu, čeho musí za rok dosáhnout, a určí opatření, na jejichž základě bude jmenováno Radou Evropské unie jako Evropské hlavní město kultury (European Commission, 2017).

Evropská hlavní města kultury, která byla finálně vybrána, jsou formálně stanovena nejdéle čtyři roky před samotným zahájením daného titulního roku. Takto dlouhá doba je nezbytné minimum pro naplánování a přípravu nutných částí projektu. Porota podporovaná ze strany Evropské komise figuruje i během těchto čtyř let. Snaží se vybraným městům napomáhat prostřednictvím rad a pokynů a dále průběžně hodnotí

jejich přípravu. Povinné monitorovací kontroly probíhají ve třech vlnách, první je tři roky před uskutečněním titulního roku, druhá osmnáct měsíců a třetí tři měsíce před zahájením daného roku. Na konci období monitorování, které končí právě tři měsíce před zahájením titulního roku, porota zváží, zda Evropská komise udělí cenu Meliny Mercouri

(v současnosti 1,5 milionů EUR, které pocházejí z programu Kreativní Evropa). Tento finanční příspěvek má sloužit jako cena za kvalitní přípravu. Každý následující rok Evropská komise zveřejňuje závěrečnou zprávu, která hodnotí výstup jednotlivých měst majících titul EHMK rok zpět. Pro města zvolená od roku 2019 je stanoveno, že danou zprávu zpracuje samo město, které ji pak zašle Evropské komisi nejdéle do konce následujícího roku po skončení držení titulu (Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 445/2014/EU).

2.3 Evaluace významu titulu Evropské hlavní město kultury

2.3.1 Metody povinného hodnocení významu titulu Evropské hlavní město kultury

Na základě rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES o zavedení akce Společenství na podporu projektu „Evropské hlavní město kultury“ pro roky 2007 až 2019 byl stanoven zákonný požadavek na Evropskou komisi o zajištění externího nezávislého hodnocení výsledků EHMK z předchozího roku. Cílem je vytvořit komplexní propojení výkonnosti a výsledků celé akce. Přestože město udržuje pravidelný kontakt s Evropskou komisí, mimo jiné prostřednictvím poskytování monitorovacích zpráv, vyhodnocení pomáhá blíže pochopit životní cyklus EHMK. Analýza zkoumá průběh EHMK od jeho raného vzniku až po jeho udržitelnost a odkaz do budoucna. Vypracované hodnocení poskytuje příležitost ohlédnout se za uplynulým rokem a zveřejnit rady a doporučení na základě zkušeností obou hostitelských měst pro další možné kandidáty.

Při vyhodnocování EHMK je nutné porozumět celkovým cílům EHMK. Přesněji řečeno, hierarchie cílů (Rampton, Fox, 2016, s. 17) je založena na cílech uvedených v rozhodnutí z roku 2006. Došlo ovšem k jejich aktualizacím z předchozích evaluací, aby lépe odrážely obsah nového právního základu pro EHMK po roce 2019. Obecné a strategické cíle vycházejí z článku 2 nového právního základu a operativní cíle na ně

logicky navazují (Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 445/2014/EU). Hodnocení EHMK probíhá podle kritérií, která zachycují podstatu efektivního průběhu a výsledků aktivit daného města. Součástí evaluace je i řada základních ukazatelů (Rampton, Fox, 2016, s. 20), které reflektují nejdůležitější výsledky a dopady pro každé EHMK. Tyto výsledky slouží jako zdroj informací pro instituce Evropské unie zabývající se otázkou titulu EHMK a pro možnost meziročně srovnávat jednotlivá města držící titul EHMK (Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 445/2014/EU).

Metodika pro hodnocení je každý rok totožná a vždy vychází z Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 445/2014/EU. Těžiště metodiky hodnocení je založené převážně na výzkumu na úrovni města a na datech získaných od účastníků zapojených do projektu EHMK. Klíčovými zdroji jsou následující úrovně:

- literatura na úrovni Evropské unie – legislativa Evropské unie, rozhodnutí Evropského parlamentu a další dokumenty vztahující se k EHMK,
- literatura titulních měst – přihlášky do soutěže o titul EHMK a jejich vyhodnocení, interní zprávy, kulturní program a další podklady zpracované v rámci titulního roku,
- kvantitativní data – návštěvnost akcí, rozpočet projektu, výnosy a náklady potřebné k realizaci, počet plánovaných a uskutečněných akcí apod.,
- rozhovory s členy projektového týmu,
- rozhovory s klíčovými zúčastněnými stranami – přímé rozhovory se stranami přímo i nepřímo zapojenými do přípravy či samotné realizace programu, patří mezi ně kulturní organizace, představitelé na úrovni města, regionu i na národní úrovni, turistické organizace, média a další zúčastněné strany,
- průzkum mezi realizovanými akcemi – detailní průzkum mezi nejvyššími manažery zapojenými jednotlivých akcí (Rampton, Fox, 2016).

2.3.2 Metody dobrovolných hodnocení významu titulu Evropské hlavní město kultury

Vedle povinné evaluace, která musí být vypracována za každé město, jež získalo titul EHMK, existuje i evaluace dobrovolná. Město si ji nechává vypracovávat z vlastních zdrojů, slouží městu pro jeho vlastní potřeby. Problém dobrovolné evaluace tkví v tom, že města nemají jednotnou metodiku a také že není povinnost vypracovat hodnotící zprávu v anglickém jazyce. To zabraňuje použití zjištěných výsledků v nadnárodním měřítku. Je však třeba podotknout, že některé dobrovolné evaluační zprávy jsou použity v dalších rozsáhlých studiích. Takovým ukázkovým příkladem jsou třeba města Liverpool (EHMK v r. 2008), Riga (EHMK v r. 2014) nebo Linz (EHMK v r. 2009). Způsob, jakým město Liverpool pojalo zpracování své zprávy, se rozrostl až ve výzkumný program, jehož výsledkem bylo mnoho cenných výstupů.

Na popud evropských institucí jako je Evropská komise či Evropský parlament se vypracovávají studie a zprávy, které mají sloužit k takovému účelu, jak je například rozvoj kultury a vzdělávání. Jsou to právě zmíněné dobrovolné evaluace, které se staly, mimo jiné zdroje, podkladem pro vypracování těchto studií a zpráv (EU a European Parliament, 2013).

Při vyhodnocení významu titulu Evropské hlavní město kultury pro dané město a okolní region se postupuje různým způsobem. Metody použité pro sběr a zpracování získaných dat se liší a záleží na konkrétním městě, jakou metodu a zdroje si zvolí. Obecně lze konstatovat, že metody mají zároveň kvalitativní a kvantitativní charakter. V případě dobrovolných evaluací se jedná o data v podobě subjektivních hodnocení od jednotlivých účastníků projektu. Jsou jimi zejména sami organizátoři a zástupci Evropské komise, vedení města, ministerstvo kultury, návštěvníci akcí, zúčastnění umělci, zástupci médií, ale i zainteresovaní sponzoři, dobrovolníci a místní podnikatelé, kteří mohli být ovlivněni v průběhu realizace projektu. Další podklady po evaluaci jednotlivých měst se získávají například v dotazníkových šetřeních. Jednotlivá šetření mohou probíhat v několika intervalech, převážně před zahájením titulního roku a po jeho skončení, kdy je výběrový vzorek respondentů tázán na stejnou sadu otázek. Právě takový postup zajistí zjištění dopadu na zmíněné subjekty. V případě rozsáhlejších studií a zpráv jsou datovými zdroji informace získané z pořádaných seminářů, kde jsou na daná témata tázáni vrcholní představitelé organizací zapojených do projektu EHMK.

Pro následné zpracování dat se používá například input-output analýza, která zjišťuje ekonomické dopady velkých projektů na místní a národní ekonomiku a možný multiplikační efekt. Tato metoda byla použita při několika výzkumech, jako je například vědecký článek na téma ekonomických dopadů kulturních akcí pro španělské město Salamanca, které hostilo titul v roce 2002 (Herrero, 2006). Další používaná metoda je metoda difference in differences (neboli rozdíl v rozdílech), na které byla postavena studie hodnotící třicet let titulu EHMK (Gomes a Librero-Cano, 2016).

Dobrovolnou evaluaci si nechalo vypracovat také město Plzeň. Její výsledky spolu s dalšími podklady, jako je povinné hodnocení Evropskou komisí budou využity pro zhodnocení dopadů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na město a region.

2.3.3 Input-output analýza

Do praktické části této práce bude mimo jiné zapojena input-output analýza. Z tohoto důvodu je nyní uveden stručný popis této metody a její charakteristický postup.

Ke způsobům, jak hodnotit ekonomické efekty projektů, patří například nástroj input-output model. Základy této metody sahají až do 30. let, kdy Wassily Leontief uvedl ve své práci hlavní myšlenku, která říká, že „ekonomická aktivita celé země je zobrazena jako jeden obrovský účetní systém“ (Leontief, 1936, s. 106). To znamená, že součástí tohoto systému je každý subjekt ekonomiky, ať už jednotlivá odvětví zemědělství, průmyslu nebo dopravy, tak i samotné fyzické osoby. Rozpočty všech těchto subjektů za určité časové období a v určitém regionu jsou sledovány jako účetní jednotky a dochází k evidenci jejich nákupů či prodejů. Tím je následně možné vytvořit model rovnováhy celé ekonomiky. „Cílem input-output analýzy je vypočítat úroveň výstupu jednotlivých sektorů (endogenní proměnné) pro uspokojení dané finální poptávky (exogenní proměnná)“ (Šlehoferová, 2016, s. 35).

Neoddělitelnou součástí input-output analýzy jsou i tzv. multiplikátory a pojem multiplikační efekt. Existuje několik pohledů, jak vysvětlit jednotlivé termíny, proto zde je uveden ten nejrozšířenější.

Prvním, kdo přišel s myšlenkou multiplikátoru a multiplikačního efektu, byl Richard Kahn okolo roku 1930, avšak o několik let později, konkrétně v roce 1936, byla

tato teorie rozvinuta známým ekonomem Johnem Maynardem Keynesem v práci s názvem „General theory of Employment, Interest and Money“. Keynes v této práci vycházel ze stavu uzavřené ekonomiky a uváděl, že pokud se v takové ekonomice zvýší výdaje, především veřejné, zvýší se i celkové výdaje o násobek původního nárůstu. Tento multiplikační efekt je způsoben spotřebou dalších subjektů, které na sebe postupně navazují, čímž se výše výdajů násobí čili multiplikuje (Keynes, 1963).

Problematika teorie multiplikačního efektu byla postupem let mnohokrát zpracována jednotlivými autory, jejich práce se ale rozcházejí především v konstrukci samotného multiplikátoru. Ten může být složen z přímých, nepřímých nebo indukovaných (odvozených) efektů, které však nemají jednotnou definici, a proto se mohou výsledky lišit. Tyto efekty jsou vysvětleny následovně:

Přímý efekt je realizován v okamžiku, kdy dochází k prvotnímu výdaji, tedy počáteční útratě nějakého subjektu v ekonomice. Příkladem může být zakoupení pobytu v hotelu, nákup letenky nebo balíčku od cestovní kanceláře. Pomocí této realizované útraty následně poskytovatel nebo zprostředkovatel hradí své závazky v podobě mezd zaměstnancům, plateb dodavatelům, daňových plateb atd.

Nepřímý efekt je vyvolán po realizaci přímého efektu. Realizace nepřímého efektu není přímo spojena s kontaktem spotřebitele a zprostředkovatele konkrétní služby, ale dochází k němu v procesu směny v oblastech dodavatelských a odběratelských odvětví. Nepřímým efektem může být například nákup výrobků do obchodu, účetní nebo marketingové služby a další.

Indukované neboli odvozené efekty jsou takové efekty, které vznikají následnou útratou mezd nebo platů v soukromém a veřejném sektoru s cílem nákupu statků a služeb (Palatková, Zichová, 2014).

Existují různé druhy multiplikátorů, jako je například multiplikátor produkce, hrubé přidané hodnoty, důchodu a zaměstnanosti. Abychom mohli vypočítat například multiplikátor produkce, potřebujeme vytvořit následující základní části:

- transakční tabulku,
- tabulku koeficientů vstupů a
- koeficienty komplexní spotřeby.

Tabulka 1: Příklad transakční tabulky pro tři sektory

Vstupy\Výstupy	Mezispotřeba			Konečné užití celkem	Užité zdroje celkem
	Primární sektor	Sekundární sektor	Terciální sektor		
Primární sektor	z_{11}	z_{12}	z_{13}	y_1	x_1
Sekundární sektor	z_{21}	z_{22}	z_{23}	y_2	x_2
Terciální sektor	z_{31}	z_{32}	z_{33}	y_3	x_3
Přidaná hodnota	v_1	v_2	v_3		
Zdroje celkem	x_1	x_2	x_3		

Zdroj: ČSÚ: Databáze národních účtů, vlastní zpracování

„Principem transakční tabulky (a SIOT tabulek vůbec) je, že strana vstupů a výstupů, resp. poptávky a nabídky se rovná. Z hlediska strany nabídky (čteno v jednom řádku doprava) je vidět, že celkové zdroje x_{ij} se buď spotřebují ve výrobním procesu (mezispotřeba, z_{ij}), nebo jsou užity finálně (y_i). Z hlediska strany poptávky (čteno v jednom sloupci směrem dolů) je vidět, že tyto zdroje jsou vyprodukovány pomocí vstupů mezispotřeby (z_{ij}) a přidané hodnoty (v_j)“ (Ježek a kol., 2016, s. 8).

Tabulka 2: Tabulka koeficientů vstupů

Vstupy\Výstupy	Mezispotřeba		
	Primární sektor	Sekundární sektor	Terciální sektor
Primární sektor	$a_{11}=z_{11}/x_1$	$a_{12}=z_{12}/x_2$	$a_{13}=z_{13}/x_3$
Sekundární sektor	$a_{21}=z_{21}/x_1$	$a_{22}=z_{22}/x_2$	$a_{23}=z_{23}/x_3$
Terciální sektor	$a_{31}=z_{31}/x_1$	$a_{32}=z_{32}/x_2$	$a_{33}=z_{33}/x_3$

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka koeficientů vstupů udává přímou spotřebu neboli produkci, což je výše zmíněný přímý efekt. Jednotlivé koeficienty vypovídají o tom, kolik se na jednu jednotku produkce určitého odvětví spotřebuje meziproductů. Po zahrnutí nepřímých efektů do produkce dostaneme poslední část, a to koeficienty komplexní spotřeby.

$$x = Ax + y$$

$$(I - A)x = y$$

$$x = (I - A)^{-1}y$$

$$x = Ly$$

kde:

A ... matice koeficientů vstupů $n \times n$

I ... jednotková matice

y ... vektor finální poptávky $n \times 1$

x ... vektor celkových zdrojů $n \times 1$

$(I - A)^{-1} = L$... Leontiefova inverzní matice neboli matice koeficientů komplexní spotřeby. Pokud jsou sečteny koeficienty této matice ve sloupcích, dostaneme tzv. multiplikátory produkci podle odvětví. Ty vyjadřují, o kolik se zvýší produkce celé ekonomiky, jestliže se zvýší poptávka po produkci určitého odvětví o jednu jednotku.

$$\text{jednoduchý multiplikátor} = \frac{(\text{přímé} + \text{nepřímé efekty})}{\text{přímé efekty}}$$

$$\text{celkový multiplikátor} = \frac{(\text{přímé} + \text{nepřímé} + \text{indukované efekty})}{\text{přímé efekty}}$$

Multiplikátor typu 1 neboli jednoduchý multiplikátor neobsahuje odvozené efekty, tedy nezahrnuje do výpočtu domácnosti, proto je tento model považován za otevřený. Multiplikátor typu 2 je tzv. celkový multiplikátor. Ten ve svém vzorci již obsahuje efekty způsobené výdaji domácností a tím je tento model uzavřený. Problém při výpočtu celkového multiplikátoru spočívá v nutnosti získání dat v dostatečném množství a v odpovídající kvalitě, což může být při regionálním zpracování nemožné. Z tohoto důvodu je v analytické části vyhodnocován multiplikační efekt pouze pro Plzeňský kraj a následně přímý efekt (bez multiplikačních výdajů) pro město Plzeň.

2.4 Dopady titulu Evropské hlavní město kultury

Primárním důvodem, proč byl vytvořen titul Evropské hlavní město kultury, je sdílet vlastní kulturu s ostatními návštěvníky a dostat se tak do širšího povědomí lidí. Tento cíl se ale v průběhu let postupně měnil a v dnešní době znamená být Evropským hlavním městem kultury mnohem víc. Díky této příležitosti se nenaplní pouze původní záměr, ale pokud je titul uchopen správně, vzniknou pozitivní dopady v ekonomických, kulturních a sociálních oblastech města a okolního regionu. Pomocí uskutečněných

kulturních událostí město propaguje své jméno, tím se stává atraktivní pro návštěvníky a potenciální investory, což může pomoci rozvoji města a okolí. Po skončení daného roku se projevují dva druhy dopadů – krátkodobé, které jsou zřetelné hned po ukončení, a dlouhodobé, které se mohou projevit až po několika letech. Dlouhodobé efekty mají zejména projekty, které v sobě zahrnovaly děti nebo mladé lidi. Při hodnocení úspěšnosti města je kladen důraz převážně na efekty dlouhodobé (Rampton a kol., 2011).

Příkladem může být město Soluň, které drželo titul v roce 1997. Během tohoto roku se nepodařilo dokončit všechny plánované infrastrukturní projekty. To samozřejmě způsobilo mediální vlnu, která kritizovala tento rok jako velice neúspěšný. Avšak šest let po dokončení všech projektů se ve městě vytvořily nové veřejné objekty a rekonstruované části, které pozitivně změnily pohled na celé město (EU a European Parliament, 2013).

Vlastní efekty, které jsou způsobeny titulem EHMK, můžeme dále rozdělit na „měkké a tvrdé“. Tzv. tvrdé efekty je jednoduché poznat a rozlišit. Jsou to efekty, kterých si můžeme hned všimnout, není nutné nic blíže zkoumat, abychom poznali, že to je následek držení titulu. Tyto efekty jsou viditelné a měřitelné. Patří sem například nové stavby a infrastruktura, zvýšení návštěvnosti a s tím i nové pracovní příležitosti nebo přímo vlastní akce a události. Tzv. měkké efekty jsou opačného charakteru. Na první pohled nejsou vidět, jsou těžko měřitelné a velice často nehmatatelné. Mezi měkké efekty můžeme zařadit například zlepšení pověsti města, zvýšení sebedůvěry na mezinárodním poli, vytvoření příjemné atmosféry nebo nabytí nových zkušeností. Při hodnocení se velice často opomíjí právě měkké efekty, bez kterých se hodnocení stává méně objektivním (PALMER-RAE ASSOCIATES, 2004).

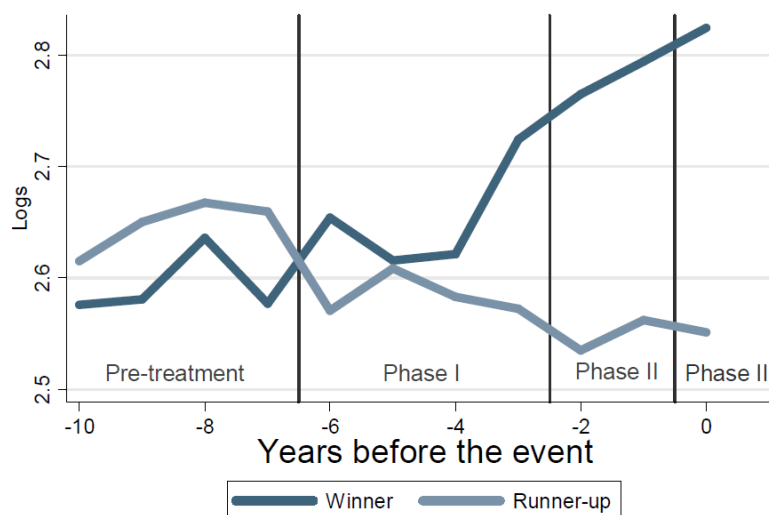
2.4.1 Ekonomické dopady

Prvním z nejvýznamnějších efektů, který přináší titul Evropské hlavní město kultury, je efekt ekonomický. Tento efekt je zcela nepochybně zásadním důvodem, proč města o získání titulu usilují. Ekonomické dopady mohou mít ovšem vliv nejen pozitivní, ale i negativní. Záleží už pak pouze na městech, zda se nechají inspirovat těmi, která v minulosti realizovala akce a projekty spojené s titulem úspěšně.

Odvětví, ve kterém je možné jednoznačně vypočítat dopad titulu EHMK, je cestovní ruch. Měřit dopady můžeme například pomocí počtu přenocování

v ubytovacích zařízeních a počtu návštěvníků, tyto údaje jsou nejdostupnější. Dále jsme schopni měřit výdaje návštěvníků nebo sledovat statistiky při přepravování. Neodmyslitelným ekonomickým efektem je velikost HDP přepočítaná na osobu spolu s počtem vytvořených pracovních míst. Při hodnocení dopadů je důležité měřit objem vložených prostředků a prostředků, které z dané investice plynou (Gomes a Librero-Cano, 2016).

Graf 1: Průměrné HDP na obyvatele před a po ukončení EHMK

Zdroj: Gomes a Librero-Cano, 2016

Z Graf 1: Průměrné HDP na obyvatele před a po ukončení EHMK, který popisuje vývoj HDP na obyvatele regionu ve všech městech, která byla zvolena EHMK, a v kandidujících městech do roku 2015, je možné vyčíst, že velikost HDP přepočtená na osobu roste již několik let před tím, než proběhl titulní rok⁴. Avšak tento trend je možné pozorovat pouze u měst, která byla úspěšně vybrána k udělení titulu.

Z pohledu počtu přenocování se v drtivé většině počet přenocování v daném roce zvýší, ale není to pravidlem. Příkladem mohou být města Glasgow, Madrid nebo Lucembursko, ve kterých během titulních let došlo ke snížení počtu přenocování. Je nutné uvést, že snížení počtu přenocování nemuselo být způsobeno špatným organizováním akcí nebo výběrem nevhodných projektů. Příčinou mohly být další akce (mistrovství Evropy ve fotbale, letní olympijské hry apod.), které během jednotlivých let probíhaly v blízkých městech. U většiny měst, kde byl zaznamenán nárůst počtu

⁴ Rok, ve kterém město realizuje svůj titul, je v grafu popsáno jako Phase III.

přenocování, je tento trend doprovázen poklesem v následujícím roce. Některá města si ale vzala příklad ze svého úspěšného roku a snažila se aplikovat některé strategie a akce i v dalších letech. To má většinou za následek opět nárůst v počtu přenocování. Výjimkami, které během následujícího roku po skončení titulu nepocítily pokles v počtu přenocování, byla města Lisabon, Bologna, Reykjavík a Tallinn. U těchto měst i v dalších letech rostl počet návštěvníků. Dalo by se obecně stanovit, že menší města, která nemají tak velkou turistickou základnu, jako je Glasgow, Antverpy nebo Kodaň, pocítily mnohem větší procentuální nárůst návštěvníků než velká a proslulá města. Je však velice důležité stanovit, za jak dlouhé období porovnávané výsledky jednotlivých měst. Jak bylo zmíněno výše, důraz je kladen spíše na dlouhodobé efekty a jejich udržitelnost než krátkodobé, které hned odeznějí a nepřinesou dlouhodobě pozitivní výsledek (EU a European Parliament, 2013).

Ekonomické dopady lze hodnotit i jako ekonomický rozvoj v klíčových oblastech. Jedná se o možnost změnit image města a tím oslovit potenciální návštěvníky nebo snahu sblížit obyvatele a představitele města, aby došlo k rozšíření nabídky a kvality poskytovaných služeb. Týká se to zejména rozšíření o nové podniky, zvětšení objemu ubytovacích kapacit a výstavbu nových zařízení, restaurací nebo realizaci cestovních společností. Díky těmto podnětům se rozšíří portfolio návštěvníků, nových investorů a dalších subjektů, které se mohou podílet na ekonomickém rozvoji města a jeho okolí. Např. město Linz si dalo za cíl vytvořit pro rok 2009 takový program, který by v této hospodářsky významné oblasti propojil kulturu, technologie a obchod, což by do budoucna mělo mít pozitivní ekonomické dopady (ECORYS, 2010).

2.4.2 Kulturní a sociální dopady

Z pohledu kulturních a sociálních dopadů je velice těžké jednotlivé efekty měřit kvantitativně. Tyto dvě kategorie jsou silně provázané a nelze je jednoznačně při jejich popisu oddělit.

V minulosti byl na prezentaci vlastní kultury města a regionu kladen velký důraz. Tento trend se během let deformoval a v dnešní době je protlačován do popředí trend poznávat a přiblížit směsici nejrůznějších kultur z celého světa. Velice často dostávají přednost zahraniční aktéři před místními. To vyvolává diskusi, že organizátoři tímto mohou utlačovat typickou kulturu města a diskriminovat tím i její představitele. S tímto trendem souvisí i sociální efekt, jako je například snaha se vzájemně poznat a

překonat předsudky o různých kulturách. Dříve nebyla jedním z hlavních témat sociální koheze, většina měst se soustředila na vytvoření takového programu, který by nad očekávání splnil předpoklady v oblasti umění. V současnosti se organizátoři snaží zaměřit převážně na sociální skupiny, které mohou nejvíce ovlivnit nebo je více začlenit do dění ve městech. Mezi takové skupiny patří zejména děti a mladí lidé, národnostní menšiny a handicapovaní. Právě u mladých lidí a dětí se očekává udržitelný dlouhodobý efekt, který je považován za primární. Města investují své prostředky nejen do výstavby nových kulturních zařízení, jako jsou divadla, galerie nebo muzea, dále do rekonstrukcí stávajících objektů, ale i do míst, u kterých není jasně definován pouze jeden účel. Příkladem takového prostoru mohou být vytvořená prostranství, kde se mohou pořádat různá oficiální setkání, výstavy, nebo místa, kde se budou scházet jen místní občané. Velkou podporu mají také rekonstrukce stávajících chátrajících objektů, které jsou následně využívány třeba jako kreativní inkubátory, ve kterých vznikají inovativní kulturní a podnikatelské nápady (EU a European Parliament, 2013).

Během vývoje existence titulu Evropské hlavní město kultury se jednotlivá města snažila vytvořit takové akce, které by mohly být pravidelně opakovány i v dalších letech po skončení držení titulu. Jedním z takových projektů je například Lille 3000, který vznikl v roce 2004 a každé následující dva roky se opakuje. Pomocí těchto udržitelných projektů se města mohou trvale zapsat jako kulturně významná do povědomí svých návštěvníků, kteří se mohou stát pravidelnými účastníky pořádaných akcí. Dle výsledků zprávy od společnosti Ecorys má většina obyvatel za cíl zlepšení kulturní základny města, pozvednutí profilu města a regionu na mezinárodní úroveň a právě vytvoření takových kulturních událostí, které by byly na udržitelné úrovni (Rampton a kol., 2011). Velkou roli v prezentaci města a jeho zviditelnění hraje mediální profil celého projektu. Ten musí být dostačující na všech úrovních od regionální po mezinárodní. Mediální kampaň se v posledních letech nezaměřuje již tolik na popis kladných rysů měst, ale snaží se upoutat pozornost zdůrazňováním kulturní a sociální problematiky a jejího řešení pomocí programu EHMK. Pozitivní příklad můžeme vidět v mediální kampani města Glasgow z roku 1990, které se dlouhodobě potýkalo s pověstí nejhoršího města Velké Británie. Díky promyšlené propagaci, která upozorňovala na existující problémy, se z města stalo místo, kde je silně podporován kreativní průmysl. Tím se mu podařilo zařadit se jako destinace, která se rychle rozvíjí jak podnikatelsky, tak i turisticky napříč celým Spojeným královstvím. Během let

existence udělování titulu EHMK se dále velice rozšířily možnosti jak mediálně prezentovat své město. S rozvojem internetu a sociálních sítí dochází ke stále většímu zapojení veřejnosti do propagace města a tím i k jejímu podílení se na tvorbě úspěšného programu (EU a European Parliament, 2013).

Nedílnou součástí kulturních a sociálních dopadů jsou vytvořené organizace a spolky a zapojení dobrovolníků, díky kterým by nebyla realizace jednotlivých projektů možná. Zisk titulu, ale i jen samotná snaha titul získat dává příležitost těmto lidem se zapojit do tak velkého projektu, který ovlivní jejich život a vnímání. Tito lidé se mohou stát inspirací pro své okolí, aby se podíleli na tvorbě dílčích projektů. Většina organizací a spolků, které vznikly současně s udělením titulu, je též udržitelného charakteru a jejich činnost pokračuje i mnoho let po skončení titulního roku. Díky zkušenostem jsou tyto lidé mnohem více ceněni na trhu práce v oblasti kulturního managementu jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Nejsou to pouze jednotlivé organizace, které mezi sebou spolupracují a předávají si zkušenosti. Každý rok se stávají partnery i vybraná titulní města, sdílejí mezi sebou strategie a vzájemně si pomáhají. To rozvíjí mezilidské vztahy, podporuje zapojení nových kultur a zlepšuje schopnost spolupráce na nadnárodní úrovni. Kromě zapojení vlastních organizátorů hraje velkou roli politická podpora ze strany vedení města, kraje a příslušných ministerstev. Bez jejich souhlasu a podpory nemá dané město šanci shromáždit dostatečné finanční prostředky a zajistit si úspěch v soutěži o titul. Politická podpora musí figurovat i u zmíněných spolků a organizací. Některým z nich mohou být poskytnuty finanční injekce, aby dostaly možnost se stát více profesionálními a uznávanými organizacemi na širokém trhu (PALMER-RAE ASSOCIATES, 2004).

2.5 Zkušenosti a doporučení bývalých Evropských hlavních měst kultury

2.5.1 Zkušenosti jednotlivých měst

Následující část stručně představí odpovědi na specifické otázky vybraných měst, které jsou směřovány na zhodnocení roku, kdy města hostila titul Evropské hlavní město kultury. Za jednotlivá města odpovídali například jejich starostové, ředitelé EHMK pro dané město nebo osoby zapojené do tvorby a realizace programu. Města odpovídala na následující otázky (European Commission, 2009).

- Jaký dopad mělo získání titulu na město?
- Jaké jsou nejlepší a nejhorší vzpomínky na celý zorganizovaný rok?
- Jaké byly realizovány projekty s typickou evropskou tematikou?
- Která část programu je považována za neúspěšnější?
- Lituje město něčeho?
- Jaký je odkaz města do budoucnosti?
- Jaké rady byste poskytli městům, která kandidují na titul EHMK?

Atény (1985)

Protože Atény byly prvním městem, které kdy získalo titul EHMK, nemohlo být přesně definováno, co je možné očekávat. Avšak Atény se svého úkolu zhostily na výbornou, projekt přilákal mnoho zahraničních návštěvníků a nadchl je velkolepým programem. V následujících letech bylo vydáno mnoho publikací a zmínek o úspěšném prvním roce titulu. Atény však podotkly, že bylo k dispozici omezené množství pracovníků, kteří se podíleli na celé realizaci programu. Upozornily ovšem, že do realizace projektu daly veškeré svoje síly a vše se nakonec podařilo. V programu se během celého roku vystřídal mnoho evropských tanečních a hudebních skupin, které dle Atén měly zcela jistě největší úspěch. Je to údajně hudba, již můžeme rozumět i bez znalosti místního jazyka. Dalšími úspěšnými akcemi byla různá divadelní nebo filmová představení. Za odkaz do budoucna považují fakt, že se z celé akce stal pojem známý po celé Evropě, a považují za důležité, aby kandidátská města do celého plánování vložila cit a vizi, bez které není možné vytvořit hodnotný program (European Commission, 2009).

Glasgow (1990)

Největším dopadem na město byl posun v jeho vnímání jinými městy a obyvateli celé Evropy. Město Glasgow si během titulního roku údajně zásadně posílilo sebedůvěru a tím silně podpořilo budoucí strategický rozvoj města. Kladlo také důraz na hodnotu mezinárodní spolupráce. Město mělo údajně největší potíže vypořádat se s dílčími problémy v podobě zajištění potřebných financí, prosazení správných projektů a obecně se zajištěním správné komunikace mezi organizátory a veřejností. Program se stal součástí dlouhodobého urbanizačního procesu, ve kterém organizátoři dostali možnost do programu zapojit odvážné projekty a tím se odlišit od ostatních měst. Město Glasgow prezentovalo sérii projektů, které měly ukázat, že je součástí Evropy. Snažilo

se také propojit místní obyvatele s jejich evropskými kořeny, které jsou stejné jako v jiných městech. Za největší chybu město považuje to, že se více nesoustředilo na dlouhodobé dopady a nezapojilo celý titul více do kontextu dlouhodobé strategie města. Avšak i přesto se město po skončení titulního roku dále rozvíjelo a prosperovalo. Důkazem může být například udělení ceny za architekturu a design v roce 1999. Odkazem města je příklad úspěšné proměny z nepopulárního post-industriálního města v důležité evropské kreativní kulturní centrum. Stejně jako Atény i Glasgow klade důraz na zapojení silné vize při tvorbě programu. Také upozorňuje, že získání titulu není rychlé řešení, jak se zbavit místních problémů, ale pouze příležitost je začít řešit. Nedílnou součástí je samozřejmě zakotvení programu v dlouhodobé strategii města a regionu a následně výběr kvalitních projektů namísto velkého množství nekvalitních (European Commission, 2009).

Antverpy (1993)

Na město a region měla realizace celého projektu údajně obrovský vliv. V roce 1990 posílila místní extrémistická strana Vlaams Blok, která svou rasistickou ideologií ohrozila celé plánování projektu. Po velkých diskusích a debatách se zahraničními umělci se nakonec organizátoři ve jménu vize Meliny Mercuri rozhodli dokončit veškeré plány a zrealizovat je. Kládli při tom větší důraz na umění a samotné umělce než na zlepšení marketingové pověsti města a množství jeho návštěvníků. Antverpy musely překonat velkou překážku v podobě silné provázanosti politických rozhodnutí představitelů města a umění. Z tohoto důvodu byl vytvořen samostatný fond pro financování jednotlivých umělců. Za velice nepříjemnou zkušenost považují Antverpy to, že v následujících letech po skončení držení titulu muselo město znovu získat svou sílu a pověst. Při sestavování programu se město rozhodlo spíše zaměřit na umělce napříč všemi kontinenty, ne pouze na evropské interprety. Do Antverp proto zavítali umělci například z Los Angeles nebo z Petrohradu. Údajně si nejlépe vedl letní program, který byl tak úspěšný, že se z něho stal každoroční festival Antwerp Open. Zklamáním se stal úvodní ohňostroj, který byl špatně organizačně vyřešen pro tak velký nápor návštěvníků. Za největší odkaz realizace celého programu je považován fakt, že se městu podařilo změnit své renomé. Stalo se tak proslulým městem, které vítá a je známo jako město otevřené mezinárodním projektům a kulturám. Doporučením Antverp pro ostatní kandidující města je pevně si stanovit priority, hranice, cíle a držet se jich (European Commission, 2009).

Lille (2004)

Pro město Lille mělo pořádání všech akcí největší dopad na geografické úrovni. Aktivně se zapojilo široké okolí města spolu se severem Francie a partnerství přicházelo i z pohraničních měst Belgie. Nejvíce se údajně vydařil zahajovací ceremoniál, který navštívilo mnohem více zájemců, než bylo původně očekáváno. Projekty, které se zaměřovaly na evropskou tematiku, měly v programu velký význam. Zahrnovaly umělce z Portugalska, Berlína, Polska, Itálie a dalších zemí. Z většiny projektů, které byly součástí programu, se staly každoroční kulturní akce. Největší úspěch však mělo zapojení samotných obyvatel města. Dobrovolníkem se mohl stát kdokoliv, od podnikatelů, škol a jejich žáků až po jednotlivé obyvatele. Byl kladen důraz spíše na využití stávajících průmyslových budov než výstavbu nových kulturních zařízení. Některé zrekonstruované budovy jsou prý dodnes používány. Díky titulu se město opět dostalo mezi významné kulturní destinace a obyvatelé se znovu stali hrdými občany svého města. Za nejdůležitější doporučení město považuje zapojení samotných obyvatel spolu se soustředěním se na dlouhodobé efekty projektu (European Commission, 2009).

Liverpool (2008)

U posledního vybraného města, jímž je Liverpool, se největší dopad projevil oblasti obnovení života města. Liverpool se během posledních třiceti let potýkal s velkou industriální krizí a politická situace rovněž nebyla příznivá. Proto zde během této doby neproběhla žádná větší investice, která by zlepšila renomé města a život v něm. Díky titulu Evropské hlavní město kultury dostal Liverpool šanci pozvednout hrdost svých obyvatel a příležitost, aby se zde lidé cítili dobře jako občané. Největší úspěch měl projekt, do kterého byla zapojena známá francouzská street art společnost La Machine. Ta představila 72tunového pavouka s hydraulickými nohama a dvanácti lidmi, kteří ho dokázali uvést do pohybu v ulicích města. Dalším velkým úspěchem byla výstava, která však byla pro návštěvníky placená. I přes velké obavy se na ni přišel podívat dvojnásobek plánovaného počtu návštěvníků. Organizátoři jsou také velice hrdi na fakt, že tvorba celého projektu dokázala při spolupráci propojit různé komunity města. Celkem se do programu zapojilo více než 100 000 lidí. Díky spolupráci odlišných sociálních a kulturních skupin se podařilo vytvořit program, který pomáhal řešit sociální problémy města, zejména v oblasti konzumace alkoholu, držení zbraní a drog. Odkazem realizace projektu EHMK se jednoznačně stalo přilákání nových

investorů a skutečnost, že je možné pomocí jednoho roku změnit jméno města k lepšímu. Liverpool také radí, aby města, která chtějí získat titul v budoucnu, nezapomněla zahrnout do svého programu nejen místní umělce a spolky, ale i problémy všedního života a aby rovněž upozornila na nutnost je řešit (European Commission, 2009).

2.5.2 Shrnutí zkušeností a doporučení bývalých Evropských hlavních měst kultury

Jelikož se titul Evropské hlavní město kultury uděluje již od roku 1985, byl během následujících let vytvořen soubor doporučení a rad městům, která by chtěla v budoucnu tento titul získat. Soubor těchto informací jim má pomoci při organizování a tím zajistit úspěšný rok. Spolu s těmito doporučeními se vyvinuly instrukce také pro instituce na úrovni Evropské unie. Soubor těchto doporučení, která města vidí jako klíčová u institucí Evropské unie, je obsažen v povinné evaluaci jednotlivých měst. Jednotlivá doporučení lze rozřadit do následujících kategorií:

- problém řízení a samotná realizace projektu,
- kulturní program a aktivity místních komunit,
- financování,
- evaluace a monitorování,
- komunikace a marketing,
- odkaz programu do budoucna.

Mezi kritické faktory úspěchu se na prvním místě řadí stanovení jasné a konzistentní vize projektu od samého začátku plánování. V případě, že města nemají zcela jasně stanoveny, co od projektu očekávají, může být celkový dopad nulový. Obecně je nutné začít s celým procesem plánování v dostatečném předstihu. Otázky týkající se rozpočtu by měly mít vysokou prioritu. Již v přípravné fázi zpracování přihlášky by měl být znám rozpočet, který se bude v závěru měnit pouze v detailech. To znamená, že město by mělo mít se všemi subjekty přesně dohodnuté financování (Hellenic Ministry of Culture and Sports, 2014).

Velice často se stává, že města nemají upřesněno, zda se v programu EHMK chtějí více zaměřit na kulturní akce nebo rozvoj kulturní infrastruktury. Žádná z obou variant by neměla zásadně dominovat. Pokud se město rozhodne pro investování do

výstavby nových kulturních zařízení a do rekonstrukcí, musí předem počítat nejen s nutností zajištění provozu po skončení titulního roku, ale i se samotnou udržitelností zařízení. Také je potřeba si uvědomit, že výstavba nových objektů je dlouhodobý a velice náročný projekt, který zabírá čas a velké množství zdrojů (Hellenic Ministry of Culture and Sports, 2014).

Další důležitou oblastí je zapojení veřejnosti do přípravy a realizace projektu. To se týká také oslovení dobrovolníků, místních komunit, kulturních zařízení a místních nezávislých umělců. Města by neměla zapomenout dát těmto lidem prostor pro originální nápady, které by mohly mít nevídaný úspěch. V případě, že se město stane hostitelem titulu Evropské hlavní město kultury, je potřeba stanovit jasné hranice mezi politickou podporou a uměleckou nezávislostí. Důvod, že finanční prostředky ze strany státu tvoří většinu rozpočtu, by neměl být podnětem k příliš velké intervenci do tvorby programu. Z hlediska projektového týmu by měl být brán zřetel na zajištění schopných lidí na všech úrovních, kteří budou společně sdílet vizi celého projektu, budou mít potřebné znalosti a dovednosti a budou mít jasně definované odpovědnosti a role. Spolu se zajištěním schopného týmu souvisí i stanovení způsobu, jakým bude město monitorovat celý průběh projektu a následně hodnotit jeho dopad na město a okolí (Hellenic Ministry of Culture and Sports, 2014).

Dále je nutné vytvořit takový program, který dbá na rovnováhu klasických a netradičních kulturních událostí, jež jsou představeny místními uměleckými skupinami a zároveň i celosvětově známými umělci. Program by se měl realizovat ve městě a jeho okolí pomocí známých i inovativních aktivit s ohledem na výši rozpočtu, dlouhodobý dopad a udržitelnost a také s přihlédnutím ke kvalitě. Jednotlivá města popisují kulturu odlišně, proto je možné zahrnout do programu gastronomické nebo sportovní a jiné akce. Například město Štýrský Hradec v Rakousku představilo jako součást programu projekt „The Kitchen“, kterého se účastnili místní obyvatelé vařící tradiční pokrmy v parku v centru města. V Helsinkách měl velký ohlas projekt se saunou (European Commission, 2009).

K úspěchu titulního roku může napomoci silná medializace programu a kreativní použití internetu. Od roku 1995 měla zatím všechna města svou webovou stránku. Většina ji také použila pro prezentaci komentářů a připomínek, online konference nebo přímý přenos z akcí. Právě pomocí médií je dobré propagovat několik vybraných

velkých akcí, a to v dostatečném předstihu. Minimálně osmnáct měsíců před zahájením titulního roku by mělo být definitivně o těchto akcích rozhodnuto, měly by být detailně naplánovány.

Cestou k úspěchu může být v neposlední řadě efektivní spolupráce s místními sponzory. Města si mohou vzít příklad z města Lille, které pro rok 2004 spolupracovalo s národní železniční společností v tom smyslu, že během roku bylo nabízeno snížené jízdné na trasách z Lille do měst ve Francii a Belgii (Hellenic Ministry of Culture and Sports, 2014).

2.5.3 Shrnutí problémů spojených s přípravou a realizací projektu

Evropské hlavní město kultury

Během let, kdy je udělován titul Evropské hlavní město kultury, se ukázaly problémy, s kterými se potýkají jednotlivá města. Není však pravidlem, že by se každé město, které se připravuje na svůj titulní rok, muselo s uvedenými potížemi setkat. Nesnáze, se kterými se města musejí vypořádat, se netýkají pouze měst s titulem EHMK, ale dají se identifikovat i u jiných velkých kulturních akcí a obecně rozsáhlých projektů. Stejně jako se od svého vzniku modifikoval titul, změnily se i problémy, které města musela řešit. Lze říci, že se jednotlivé potíže staly mnohem více komplexní a propojené, než tomu bylo dříve. Důvodem může být například vysoké očekávání ze strany veřejnosti, tlak odpovědných orgánů a mezinárodní uznání úspěchu. Také platí, že zdroje úspěchu pro jedno město mohou znamenat problémy pro jiné (nebo alespoň v určité fázi přípravy programu a agend s titulem spojených). Mezi takové problémy mohou patřit následující témata, která uvedli ve své studii B. García a T. Cox (2013):

1) Soudržnost a uchopení vize

Prvním z významných problémů je stanovení samotné vize, které by se město mělo držet po celou dobu plánování. Města se shodla, že je velice obtížné vizi stanovit a zapracovat už do přihlášky do soutěže o titul, tedy několik let před tím, než se vůbec začne se specifickým plánováním samotného programu. Stává se, že města stráví mnohem více času identifikací specifických oblastí programu a úvahami, zda si mohou takovou akci organizačně dovolit, až opomenou zdůraznit, proč je vůbec daná akce potřebná a relevantní. Výsledkem pak může být série akcí, které nezapadají do celkové strategie města nebo nepodporují naplnění předem stanovených cílů. Většina času je

tedy spotřebována na přípravu programu ve fázi, kdy ani město samo neví, zda se úspěšně stane držitelem titulu EHMK. Nesoulad mezi vytvořením detailního programu a potřebou naplnění strategické vize je považován za velice běžný problém. Z toho důvodu je nutné zajistit soudržnost a udržitelnost sestaveného programu. V této oblasti by se mohla více zapojit Evropská komise, která má v průběhu pomáhat a radit městům při tvorbě jejich programu. Zástupci Evropské komise naopak podotýkají, že ve fázi před výběrem konkrétního města je kladen minimální důraz na celý program. Při hodnocení přihlášek se porota soustředí spíše na ucelený koncept a počítá s tím, že až během celé přípravné fáze se detailně definují jednotlivé programové části. Vše je ale v rozporu s návodem vydaným Evropskou komisí, který upozorňuje na nutnost poskytnutí specifických informací o jednotlivých akcích a vyžaduje, aby města doložila, jak chtějí uvedené cíle realizovat. Není pak překvapující, že města věnují většinu času řešení detailů programu a tím opomenou celkové naplnění vize projektu. Může se i stát, že realizované události vedou naprosto opačným směrem, než je plánovaná vize projektu (EU a European Parliament, 2013).

Další problém může nastat, když města již od počátku prosazují extrémně silnou a jasnou vizi. U některých takových vizí pak může existovat pochybnost, zda je všemi jednohlasně podporována. Taková vize nabízí otázku, zda skutečně reprezentuje reálný pohled na město, nebo se jednoduše snaží maskovat místní problémy jejich zlehčováním, aby si město nekazilo své jméno.

2) Jasnost a udržitelnost akcí a vlastní plánování

Proces plánování se od dob vzniku soutěže o titul EHMK velice změnil. Oproti minulosti je patrná větší snaha soustředit se spíše na udržitelné projekty. Nesprávný postup při plánování může vyvrcholit například v podobě malé účasti ze strany diváků, dobrovolníků, a sponzorů, ale může přinést i potíže s včasným dokončením infrastrukturních projektů nebo udržení fungování nových zařízení i po skončení titulního roku. Například Soluň musela ze svého programu vyřadit 235 akcí, které se nemohly uskutečnit kvůli nedokončeným stavebním pracím na místech, kde se měly pořádat. Zpoždění všech stavebních úprav bylo způsobeno snížením rozpočtu ze strany státu. Velice často je dále kladen důraz na plánování, jak jednotlivé akce uspořádat, místo aby se organizátoři snažili o vytvoření dlouhodobě udržitelného projektu. Při tvorbě celého projektu je nutné se zaměřit nejen na vytvoření zajímavého programu, ale

zejména na celý proces, který vede k proměně daného města. V tomto směru by Evropská komise měla změnit svůj přístup a neprezentovat titul EHMK jako soubor velkolepých akcí, nýbrž jako seznam událostí nejrůznějších rozměrů a témat. Zároveň neplatí, že čím větší rozpočet má dané město k dispozici, tím úspěšnější bude projekt. V posledních letech se města při plánování daleko více soustředí na výstavbu nových kulturních zařízení než na zařazení klasických akcí do programu. U takových zařízení pak města opomíjejí alokovat zdroje na provoz po skončení jejich titulního roku. Zařízení jsou pak nadále dotována z veřejných peněz, protože nejsou schopna si sama na svůj provoz vydělat. Při rekonstrukcích stávajících zařízení se musí dbát, aby opravené zařízení neztratilo původní publikum. Tento případ se stal Lisabonu v roce 1994, kdy koncertní síň Coliseu de Recreios, vystavěná na konci 19 století, byla známá pro pestrost a dobré jméno kulturních akcí. Tím se stala významnou součástí lisabonského kulturního života. Díky titulu EHMK byla koncertní síň opravena, aby se sem mohly vrátit oblíbené kulturní události na úrovni. Avšak během let, kdy byla síň ve špatném stavu, se sem přesunuly kulturní akce nižšího řádu, pro které nebylo ostudou je pořádat ve zchátralé budově. Po renovaci, která se nakonec stala velice nákladnou, tento kulturní objekt znovu ožil. Aby se však investorům vrátily jejich investované prostředky, cena vstupného byla o mnoho vyšší než v dobách podřadných kulturních akcí. Nová koncertní síň proto nemohla z důvodu cen vstupného oslovit původní publikum, a proto se stala velkým terčem kritiky (EU a European Parliament, 2013).

3) Komunikace, marketing a branding

Nejčastější komunikační problémy se vztahují k obtížnosti podporovat EHMK na národní a mezinárodní úrovni. I když hostitelé EHMK během let používají v oblasti brandingu⁵ pořád více propracovanější strategie, nastává problém u měst s menšími kapacitami. U těchto měst je diskutovanou otázkou, jak jsou schopna upoutat pozornost médií na národní a mezinárodní úrovni. Ve vývojových fázích titulu EHMK nastávaly problémy z hlediska komunikace a brandingu celé akce u hostitelských měst, která již od minulosti měla dobře zavedenou kulturní pověst. Tato města se zaměřila spíše na letní akce a opomněla, že program by měl být rozložen rovnoměrně do celého roku. To způsobilo, že dopad na evropskou kulturní scénu nebyl příliš významný. S podobnými potížemi se potýkají také města, která nemají žádnou kulturní pověst a

⁵ Podstatou brandingu jsou činnosti, jejichž cílem je získat požadované postavení značky v myslích jejích zákazníků – tedy vytvořit pozitivní postoje zákazníků ke značce (MANAGEMENTMANIA.COM LLC, 2016).

zároveň nejsou schopna si vytvořit jasnou vizi nebo správný přístup k programování veškerých událostí. Velkou výzvou je vytvoření nového jména města jako nové kulturní destinace, kdy mezinárodní trh cestovního ruchu je stále více konkurenčním prostředím. Avšak tento proces je dlouhodobého charakteru, proto je možné konstatovat úspěch až s odstupem času (Rampton a kol., 2011).

4) Zapojení místních subjektů

Většina hostitelských EHMK klade velký důraz na zapojení místních lidí do plánování a samotné realizace titulního roku. A to zejména proto, že pro Evropskou komisi je jedním z kritérií výběru míra zapojení místních lidí do projektu. Avšak některá města se ve výsledku staví proti a odmítají zahrnovat do plánování místní obyvatelstvo. Je zajímavé, že toto je případ měst, kde opozice má tendenci být motivována kvůli silným místním proudům radikální levicové politiky nebo pulzující scéně alternativní kultury, což je samo o sobě pozitivním ukazatelem síly místních skupin a velké poptávky po otevřené debatě. Příkladem může být město Glasgow. Během příprav na titulní rok se zvedly menší vlny odporu. Argumenty odpůrců se týkaly peněz vynakládaných na celý projekt. Obávali se, že dochází k plýtvání a že by tyto peníze mohly být využity v jiné oblasti, kde jsou potřeba. Také byly, i když v menší míře, přítomny obavy, zda město titul nepoživá ke gentrifikaci⁶ některých čtvrtí a tím k odlákání místního sociálně slabšího obyvatelstva. Na základě těchto nejasností vzniklo v následujících letech několik publikací, které se zabývaly otázkou, jaká kultura vlastně byla městem během roku 1990 propagována (García a kol., 2009).

Výzva v podobě zapojení místního obyvatelstva se stává stále významnější při zvažování možností pokrytí všech geografických oblastí měst pomocí pořádaných akcí. Zajištění odpovídající prostorové rovnováhy v rozdělení činnosti a rozvoje infrastruktury není snadný úkol. Je to však velmi citlivou záležitostí pro jednotlivá titulní města vzhledem k tomu, že EHMK není jen další kulturní festival, ale příležitost, jak změnit pohled na město a jeho komunity v širším evropském kontextu. Další velká výzva v oblasti zapojení místních obyvatel se objevila po celosvětové hospodářské krizi. Se špatnou ekonomickou situací si mnozí kladli otázku týkající se relevance hodnoty celého projektu EHMK mezi určitými zájmovými skupinami. Jednou z těchto

⁶ Gentrifikace je proces, kdy se přesouvají specifické skupiny obyvatel (mladí a vzdělaní lidé s vysokým příjmem) do revitalizovaných částí města. Výsledkem tohoto procesu je vytlačení staršího a chudšího obyvatelstva (Toušek, Kunc, Vystoupil, 2008).

skupin byli zvláště mladí lidé, kterým se vidina prvního dobrého zaměstnání rozplynula v realitě nízké nabídky práce. Z důvodu špatných podmínek na trhu práce vzniklo napětí mezi veřejností a politickou scénou, což způsobilo, že se stalo velice náročným úkolem zapojit do přípravy programu EHMK samotné občany měst. Byl proto kladen důraz na vytvoření nových opatření, pomocí nichž města obnoví u svých obyvatel důvěru a zájem o program a zabrání šíření dojmu, že je celý princip EHMK tvořen politickou iniciativou shora dolů. V této souvislosti došlo k pochopení nutnosti zapojení mladých lidí do tvorby programu jako nástroje obnovení účelu titulu EHMK a propojení zájmů nových generací s programem (García a kol., 2007).

5) Politické preference, podpora ze strany vedení města a řízení projektu

Složitost propojení titulu EHMK s vlivem politických preferencí je jednou z největších výzev od založení celého projektu. Existují návrhy, že při evaluaci úspěšnosti každého města by se mělo brát v potaz, zda rady a podpora městům od Evropské komise, které jsou udělovány v souladu s politickými preferencemi, jsou dostatečně efektivní. Právě otázka předávání zkušeností a rad je považována za klíčovou. Mezi hlavní problémy propojení státních složek s tvorbou programu je již po tři dekády projektu možné zařadit následující skutečnosti (PALMER-RAE ASSOCIATES, 2004).

Primárně se jedná o zajištění vhodných lidí na náležitých místech. To znamená, že města mají problém najít dostatečně zkušené jedince, kteří by byli schopni správně fungovat na postu manažerů jednotlivých týmů a zároveň dělat rozhodnutí ve prospěch města. Potíže také nastávají, když vedení města nemá jasnou vizi, jakými schopnostmi by měl hledaný manažer disponovat. Mnoho vybraných manažerů se následně snaží, aby se daný rok stal co nejvíce úspěšným, a tím často přehlíží své spolupracovníky a jejich připomínky nebo potřeby. Přitom jsou tyto lidé důležitým dílem úspěchu celého projektu. Morálce nepomáhá ani častá obměna jednotlivých pracovníků na vedoucích nebo nižších úrovních. Avšak je nutné a zároveň komplikované delegovat proces fluktuace zaměstnanců během jednotlivých fází celého procesu tvorby projektu. Každá z fází projektu vyžaduje odlišné znalosti a zkušenosti a dosažení optimální rovnováhy mezi hladkým průběhem a nutnými změnami se velice často stává překážkou pro samotné organizátory. Je však nutné podotknout, že v některých případech může být

změna na manažerských pozicích velkým přínosem z hlediska správného nasměrování celé tvorby programu (EU a European Parliament, 2013).

Za velice náročné je dále považováno zajištění stability mezi politickou a uměleckou sférou při tvorbě programu. Politická podpora je samozřejmě nedílnou součástí při vytváření programu celého roku, ale je nutné stanovit hranici, do jaké je možné akceptovat politické požadavky před požadavky uměleckými. Často se stává, že vedení města chce mít veškerou kontrolu i nad oblastmi, které nespadají do jeho kompetencí. Proto by v některých oblastech neměla chybět umělecká nezávislost. U několika měst nastala i situace, kdy se vedení města neangažovalo při podpoře kulturního rozvoje. Důvodem bylo, že představitelé města neviděli potřebu investovat finanční prostředky do podpory rozvoje kultury nebo si mysleli, že na její rozvoj není zapotřebí vynaložit velké finance, protože kultura by měla být schopna samofinancování. Respektování jistého stupně umělecké nezávislosti platí i pro politickou sféru na státní úrovni, kdy je kultura prezentována jako oblast, kterou není nutné zásadně podporovat, pouze její rozvoj brát jako sekundární téma. Podpoře z politické sféry nepomáhá ani časové rozložení celého plánování, které probíhá několik let. Během této doby často dochází k výměně politických představitelů ve vedení města, což může způsobit neshody s předchozí vizí (EU a European Parliament, 2013).

Významným, avšak určitě ne posledním problémem je vztah mezi městem a regionem, ve kterém se město nachází. V průběhu let, jak se titul vyvíjí, se mnohem více dbá na zapojení celého regionu do průběhu titulního roku. Díky takové spolupráci může z titulu profitovat nejen město, ale i zbytek regionu. Je však zapotřebí dbát, aby město zůstalo centrem kulturního dění nejen během daného roku, ale i v následujících letech. Například v roce 2007 byl v Lucembursku program roztržěn do všech částí regionu. To údajně způsobilo, že komunikace mezi vedením jednotlivých akcí byla obtížnější, což vedlo k oslabení kvality kulturních událostí a pozitivních efektů EHMK (ECOTEC, 2009). Také společná spolupráce většího počtu autorit brzdila plnění předem určené strategie. Dle Evropské komise je titul udělován primárně městům, avšak je na jejich uvážení, zda svůj program rozšíří i do příslušného regionu. Pokud se tak rozhodnou, je při koordinaci všech zapojených subjektů důležité, aby byly předem jasně definované role jednotlivých aktérů a aby se při spolupráci na tvorbě zvolené strategie programu dbalo dlouhodobých pozitivních efektů (EU a European Parliament, 2013).

6) Financování

Velmi častým problémem u měst, která titul získala nebo se o to pokusila, je výzva v podobě zajištění potřebných finančních prostředků k realizaci programu. Veškeré potřebné finance pocházejí převážně z rozpočtu města, kraje a ministerstev. Proto malá města, která nedisponují velkým rozpočtem, musí více spoléhat na zapojení místních sponzorů. V tomto směru jsou velice často menší města v nevýhodě. Evropská komise však argumentuje tím, že města se do soutěže o titul nehlásí z důvodu získání velké části finančních prostředků, ale kvůli příležitosti zviditelnit se na místní, národní a nadnárodní úrovni. Objem finančních prostředků také závisí, jak bylo zmíněno v předchozí části, na míře intervencí z politických kruhů. Při střetu zájmů proto může dojít ke krácení předem dohodnutého rozpočtu a způsobení zásadních škod při zajištění a realizaci programu města. Příkladem mohou být východní města, kde kvůli místním politickým vlivům mohou vznikat skryté závazky jednotlivých měst vůči politickým představitelům, kteří ovlivňují výši finančních prostředků ze státního rozpočtu. Spolu s těmito riziky přichází i ovlivnění samotného naplnění cíle, jež se může ubírat směrem, který je pro danou politiku vhodnější (Quinn a O'Halloran, 2006).

Proti těmto omezujícím situacím používají města taktiku zapojení co největšího počtu sponzorů. V tomto směru nastává problém, zda se jim podaří najít takové partnery, kteří jsou ochotni a zároveň schopni se podílet na realizaci projektu nejen během titulního roku, ale i po jeho skončení. Jak bylo zmíněno výše, důležitým cílem je snaha zajistit dlouhodobé efekty držení titulu EHMK, ke kterým je zapotřebí přiřadit určitou výši finanční nebo jiné podpory od získaných partnerů. Sponzoři často při projednávání programu přislíbí určitá procenta, která ve skutečnosti naplní jen z malé části. Taková situace nastala v Lucembursku, kde bylo od místních sponzorů přislíbeno přibližně 20 % z celkového rozpočtu, ve skutečnosti však tvořil sponzorský podíl pouze 8 % (ECOTEC, 2009 s. 26).

3 Charakteristika prostředí Plzně pro rozvoj cestovního ruchu

Město Plzeň, založené králem Václavem II. v roce 1295, leží na soutoku řek Úhlavy, Úslavy, Radbuzy a Mže. Plzeň je největším městem ve směru na západ od Prahy. Jako statutární město Plzeňského kraje je odedávna známá především jako město průmyslu a výroby piva. V roce 2015 město Plzeň obývalo oficiálně více než 180 000 obyvatel a tím se řadí na čtvrté místo z hlediska populační velikosti českých měst (ČSÚ, 2017).

Plzeň je známá i svým kulturním bohatstvím. Ve městě se nachází mnoho historických i nových muzeí a divadel. Z nejvýznamnějších je možné uvést Západočeské muzeum nebo Divadlo Josefa Kajetána Tyla, jehož součástí je tzv. Velké divadlo a Nová scéna. Právě ta vznikla jako součást projektu Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015. Plzeň se může pyšnit celou řadou dalších památek. Mnoho z nich je v historickém centru chráněno v rámci městské památkové rezervace. Největší chloubou města je gotická katedrála svatého Bartoloměje z roku 1292. Součástí katedrály tvoří 102 metrů vysoká věž, ze které se turisté mohou kochat překrásnou vyhlídkou na údolní město. Nepřehlédnutelná je i Velká synagoga, druhá největší v Evropě. Mezi další plzeňské skvosty můžeme také zařadit budovu plzeňské radnice ze šestnáctého století, Měšťanskou besedu, která je známá svým přepychovým interiérem, nebo turisticky oblíbené plzeňské podzemí. Ve městě se nachází tři vysoké školy, a to Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Západočeská univerzita a pobočka Metropolitní univerzity Praha. Díky těmto univerzitám Plzni nechybí kvalifikovaná pracovní síla, která se podílí na rozvoji města i regionu. Ke stále se rozrůstajícímu vědeckotechnickému parku na Borských polích, napomáhajícímu rozvoji výzkumu, vývoji a inovacím, se přidalo i Techmania Science Centrum, které podporuje popularizaci vědy a techniky u široké veřejnosti. Plzeň je známá především jako město piva, ale je domovským městem také pro firmy Bohemia Sekt nebo Stock, produkující známé alkoholické nápoje Fernet nebo Božkov. Ani ve sportovním světě se Plzeň neztratila. Je rodištěm olympijské medailistky ve sportovní střelbě Kateřiny Kůrkové Emmons, dále například hokejistů Martina Straky nebo Petra Sýkory, kteří působili v týmu hokejového klub HC Škoda Plzeň. Díky několika získaným titulům z 1. fotbalové ligy je ve světě fotbalu velice známý a respektovaný klub FC Viktoria Plzeň (OPLZNI.EU, 2006).

Nejvýznamnějším podnikem, který se nachází na území Plzně, jsou tovární haly strojírenského podniku Škoda. Tato společnost byla založena v roce 1866 Emilem Škodou a od té doby se významně podílí na ekonomickém rozvoji Plzně. Škodovy závody se zabývají především výrobou a servisem dopravních prostředků a průmyslových strojů. V nedávné době se Škodovy závody transformovaly na společnost Škoda Transportation a.s., která se dále člení na menší společnosti zaměřené na podobnou produkci. Jsou jimi například Škoda Electric nebo Škoda Vagonka. Výrobky společnosti Škoda jsou známé po celém světě. Mezi nejznámější produkty můžeme zcela jistě zařadit různé modely lokomotiv, tramvajů, vlaků metra nebo autobusů, v Brně také známé trolejbusy. Průmyslové haly, ve kterých už neprobíhá žádná výroba, byly zapojeny do projektu Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015 (Škoda Transportation, 2017).

Druhým velice významným turistickým lákadlem, ale zároveň i ekonomickou veličinou je Plzeňský Prazdroj neboli světově známý pivovar, který vaří pivo Pilsner Urquell a Gambrinus. Pivovar, který byl založen v roce 1842, dne 5. října toho roku uvařil svou první várku piva. Od té doby probíhají každoročně v tento den oslavy pod názvem Pilsner Fest jako oslavy výročí piva. Během své existence prošel plzeňský pivovar mnoha změnami. V současnosti sdružuje několik značek piva, jako například Kozel nebo Radegast. Pod jeho jméno spadá i známý alkoholický nápoj Kingswood Apple Cider. Pivovar, v němž se vaří pivo plzeňského typu, se dříve nazýval Měšťanský pivovar Plzeň. Název se v průběhu let několikrát změnil a svou finální podobu získal až v roce 1994 zápisem do obchodního rejstříku jako Plzeňský Prazdroj, a.s. Do roku 1999 byl plzeňský pivovar ve vlastnictví jihoafrické společnosti South African Breweries. Tato společnost jej v roce 2002 sloučila se severoamerickým podnikem Miller Breweries a z tohoto spojení vznikl jihoafricko-americký koncern s názvem SABMiller. V následujících letech proběhla různá jednání o změně vlastnictví společnosti. K dnešnímu datu je majitelem pivovaru americko-belgický koncern Anheuser-Busch InBev. Nejnovější změna ve vlastnictví má nastat v průběhu první poloviny tohoto roku, kdy má plzeňský pivovar koupit japonský pivovarský koncern Asahi (Plzeňský Prazdroj, 2017).

3.1 Rozvoj cestovního ruchu v Plzni

Jedním z dokumentů, kterým se Plzeň řídí při rozvoji cestovního ruchu v Plzni, je Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Plzni na období 2014–2018, schválená v roce 2013. Tento dokument úzce koresponduje s Koncepcí státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014–2020 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2013), a to zejména ve smyslu uvedených faktorů, které mají vliv na rozvoj cestovního ruchu v České republice a Plzni. Uvedené cíle pro Plzeň vycházejí ze základních strategických priorit vytvořených v Koncepci rozvoje cestovního ruchu v České republice. Dále Koncepce pro Plzeň vychází z Programu rozvoje kultury ve městě Plzni na léta 2009–2019 (Město Plzeň, 2009) a „Plzeň, centrální oblast města a její oživení“ (Čihák, 2010).

3.1.1 Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Plzni na období 2014–2018

Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Plzni na období 2014–2018 se dá rozdělit na dvě části, a to na analytickou a strategickou. Teoretická část řeší analýzu několika oblastí, kterými jsou vnější prostředí destinace České republiky, Plzně a okolí, nabídka a poptávka v oblasti cestovního ruchu, potenciální cílové skupiny, vnitřní prostředí Plzně a SWOT analýza. Praktická část se zabývá definováním vize rozvoje cestovního ruchu v Plzni a stanovením hlavních strategických cílů a priorit.

Společně s Prahou je Plzeň označena jako město s mezinárodním významem pro cestovní ruch. Důvodem je zejména výhodná poloha, dopravní dostupnost po dálnici D5, železniční propojenost i dobrá vzdálenost od pražského letiště. Plzeň disponuje velkým počtem ubytovacích kapacit, které jsou hodnoceny jako jedny z nejkvalitnějších v České republice. Jako negativum mohou někteří návštěvníci shledat fakt, že v Plzni není jediný pětihvězdičkový hotel. Neblíží se nachází v Mariánských Lázních nebo Karlových Varech, které jsou vzdáleny zhruba 50 kilometrů. Z hlediska pořádání kongresů se Plzeň svými možnostmi řadí na druhé místo po Praze, a to z důvodu absence velkých kongresových center nebo regionálních výstavišť. Plzeň je proto vhodná spíše k pořádání menších konferencí. Mezi nejvýznamnější každoroční turistické atrakce, které do Plzně lákají české i zahraniční turisty, patří Plzeňský pivovar a Škodovy závody, Slavnosti svobody a udržitelné projekty založené v rámci Plzeň – EHMK 2015.

Na základě výsledků analýz zpracovaných v Koncepti se Plzeň zaměřuje primárně na cílové skupiny:

- Rodiny s dětmi

Důvodem výběru této skupiny je snaha prodloužit délku pobytu a tím i počet přenocování v ubytovacích zařízeních. Ve městě se mimo jiné nachází zoologická zahrada, Dinopark, Techmania nebo Divadlo Alfa, což jsou velice vyhledávané atrakce pro tuto cílovou skupinu. Plzeň má velice propracovanou dopravní infrastrukturu, čisté prostředí, je bezpečná a cenově dostupná.

- Senioři (65 let a více)

Senioři jsou ochotni cestovat v rámci celého roku, proto je tato skupina vhodná k eliminaci sezónnosti v cestovním ruchu. Dále preferují pobyt s vyšším počtem přenocování z důvodu náročnosti cestování. Také „podle průzkumu společnosti Ipsos Tambor z roku 2012 senioři (65 let a více) z řad návštěvníků města nejčastěji při své návštěvě utratí přibližně 1 000 Kč, a to na den a osobu.“ (Město Plzeň, 2013, s. 43).

- Účastníci kongresového cestovního ruchu

Tato cílová skupina přijíždí do Plzně za účelem vzdělávání, výměny informací apod. Jsou to proto převážně vzdělaní návštěvníci, kteří pocházejí z vyšší nebo střední vrstvy obyvatel. Z tohoto důvodu mají tendenci využívat dražší ubytovací možnosti a jsou ochotni utratit větší finanční prostředky za kulturní program, stravování, zábavu aj.

- Účastníci „pivního“ cestovního ruchu

Tito návštěvníci přijíždějí do města jako součást gastroturismu. Většinou se jedná o organizované skupiny osob, které ve městě zůstávají na delší dobu a během svého pobytu se účastní kulturního programu spojeného s pivní tematikou a tradičními pokrmy.

- Účastníci kulturního cestovního ruchu

Poslední cílová skupina jsou účastníci kulturního cestovního ruchu. Tito návštěvníci mají zájem především o místní muzea, divadla, galerie, festivaly apod. Lze sem zařadit studenty a seniory, kteří mohou na většině míst využít systému slev. Návštěvníci přijíždějí do města na delší dobu a jejich útrata se dá považovat za nadprůměrnou.

V rámci Koncepce si město stanovilo **vizi na období 2014–2018**, kde je Plzeň „moderní turistickou městskou destinací:

- s rozvinutou infrastrukturou podporující klíčová marketingová témata: Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 a pivovarnictví;
- s jasnou strukturou řízení cestovního ruchu a systematickou a všestranně výhodnou funkční spoluprací všech subjektů a koordinací aktivit v cestovním ruchu;
- s pestrou a dynamicky se měnící nabídkou akcí a produktů cestovního ruchu využívající moderní a funkční marketingové nástroje.“ (Město Plzeň, 2013, s. 54).

Dále má Plzeň vytvořené hlavní strategické cíle v této podobě:

1. „Zajištění funkčního řízení cestovního ruchu založeného na systematické spolupráci se subjekty cestovního ruchu, včetně koordinace a marketingu aktivit cestovního ruchu.
2. Významné posílení marketingu destinace a nabídky produktů a služeb cestovního ruchu, které bude mít pozitivní vliv na:
 - a. zvýšení celkové návštěvnosti;
 - b. posílení image města jako turistické destinace;
 - c. potlačení vlivu sezónnosti;
 - d. zvýšení průměrného počtu přenocování.“ (Město Plzeň, 2013, s. 55).

Na závěr město vytvořilo priority, které se týkají oblastí:

- „Priorita č. 1 – Nastavení systému řízení cestovního ruchu
- Priorita č. 2 – Posílení marketingu destinace Plzeň
- Priorita č. 3 – Využití potenciálu EHMK pro rozvoj CR v Plzni
- Priorita č. 4 – Modernizace Informační centrum města Plzně.“ (Město Plzeň, 2013, s. 56).

Plzeň si jako jednu z priorit stanovila využití potenciálu titulu Evropské hlavní město kultury jako nástroje pro rozvoj cestovního ruchu v Plzni. Tvorba samotného programu proto probíhala v souladu s touto prioritou. Nebyly opomenuty ani cílové skupiny, na které se město zaměřilo ve svém programu. Pomocí titulního roku také město přispělo k posílení marketingu na regionální, národní a mezinárodní úrovni.

4 Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015

4.1 Příhláška do soutěže o titul

Jak již bylo zmíněno výše, každé město, které by se chtělo stát držitelem titulu Evropské hlavní město kultury, musí podat přihlášku. Každá přihláška se skládá z předem známých otázek různých typů a konkrétních odpovědí města. Plzeň odpověděla na otázky, rozdělené do těchto sedmi okruhů:

Základní principy

Otázky tohoto okruhu byly obecného charakteru a řešily, proč by právě Plzeň měla být držitelem titulu na rok 2015. Bylo bráno v potaz, jak by celý projekt zapadal do rozvoje města a regionu, jakých cílových skupin by se týkal nebo jaký je slogan Plzně pro tento titul. Zástupci Plzně odpovídali např. na otázky typu „Proč se město, které zastupujete, chce zúčastnit soutěže o titul Evropské hlavní město kultury? Co by v souvislosti s udělením tohoto titulu bylo hlavním úkolem (největší výzvou)? Jaké cíle má město pro daný rok?“ (Příhláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013, s. 9)

Struktura programu pro akci EHMK

V druhé části přihlášky se uvádělo, jaké akce a události Plzeň plánuje v roce 2015 realizovat a jakým způsobem budou jednotlivé události vybírány.

Organizace a financování akce

V této části se řešila organizační a finanční struktura celého projektu. Pro to, aby mohla být realizována Plzeň 2015, musela být vytvořena v roce 2011 obecně prospěšná společnost nesoucí název Plzeň 2015. Důvod, proč Plzeň zvolila tento druh společnosti, byl ten, že projekt není považován za ziskový z finanční stránky, ale ziskový v oblasti kulturního a společenského rozvoje. Platnost společnosti Plzeň 2015, o. p. s. vypršela na konci roku 2016. Hlavní náplní této společnosti byla organizace a řízení přípravy, dále realizace a propagace jednotlivých aktivit spojených s titulem EHMK. Otázky z oblasti financování celé akce se týkaly rozpočtu a jeho jednotlivých složek, dále zajištění sponzorů a samozřejmě zdrojů financování.

Infrastruktura města

Čtvrtá část přihlášky se zabývala řešením otázek na téma ubytování a možné ubytovací kapacity, dále dostupností jednotlivých částí města a samotnou dopravu turistů po městě.

Komunikační strategie

Zde byly uvedeny odpovědi na otázky propagace akcí mezi občany, tedy způsoby, jak hodlá město informovat občany a turisty o jednotlivých událostech.

Hodnocení a monitorování akce

Tato část obsahovala odpověď například na otázku „Hodlá město zavést speciální systém monitorování a hodnocení pro dopad programu a pro jeho vedlejší a nepřímé důsledky?“ (Přihláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013, s. 11)

Další informace

Tato část obsahuje případné komentáře a připomínky nebo řeší, zda město, pokud titul EHMK nezíská, stále hodlá pořádat zmiňované akce. Hodnotí i kvalitu, slabé a silné stránky zpracované přihlášky města.

Existuje několik důvodů, proč Plzeň zvítězila v souboji s Ostravou a Hradcem Králové. Plzeň byla schopna předvést svou tvořivost při tvorbě programu a následně relevantně okomentovat jednotlivé akce, proč by měly být realizovány. Dále ukázala, že má jasně stanovené odpovědi na předem známé otázky uvedené v přihlášce. Neopomněla zahrnout integraci akcí evropského rozměru. Pozitivní vliv měl i silný politický závazek ze strany primátora města a všech ostatních orgánů, kladem byl také pevně stanovený rozpočet (Rampton, Fox, 2016).

Spolu s Plzní získalo v roce 2015 titul EHMK i belgické město Mons. Součástí kooperace obou měst bylo nejen předávání cenných rad při přípravě a realizaci projektu, ale i spolupráce na několika akcích. Plzeň si při plánování vzala příklad z úspěšných měst, která v minulosti držela titul EHMK. Nepodcenila přípravu celého projektu a začala mimo jiné v roce 2010 založením výše zmíněné organizace Plzeň 2015, o. p. s. Právě díky včasným přípravám mohla úspěšná města, jako například Liverpool nebo rakouský Graz, vytěžit maximum v oblasti kulturního a ekonomického rozvoje či cestovního ruchu. Plzeň díky titulu poskytla místním ekonomickým subjektům šanci,

aby se chopily příležitosti, která jim byla poskytnuta. Očekávalo se, že z důvodu získání titulu přicestuje do Plzně větší objem turistů, kteří budou mít ekonomický vliv na projekt v podobě potřeby ubytování, stravování a nákupu například tradičních plzeňských výrobků. Jak tuto příležitost využili jednotliví podnikatelé, záviselo pouze na nich. Po celou dobu přípravy byl pečlivě sestavován program, který si dal za úkol poskytnout širokou nabídku akcí, událostí a projektů, aby oslovil široké spektrum obyvatel a návštěvníků města. Jednotlivé akce nebo události byly založeny jednak na místních tradicích a osobnostech města, jednak na nových, neznámých zážitcích, které kreativně propojily celý projekt. Plzeň se díky titulu dostala do povědomí veřejnosti až na mezinárodní úrovni. To mělo za následek, že se v Plzni pořádaly různé mezinárodní kongresy a konference. Získání titulu pro město nebylo přínosem pouze na rok, ale pokračovalo i v dalších letech. Díky rozšířenému povědomí o městě a pozitivnímu vlivu na obyvatele a návštěvníky města se Plzeň rozvíjí i do budoucna. Nejde samozřejmě jen o samo město, ale i o celý region a kraj (Plzeň 2015, 2014a).

4.2 Program Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015

Celý program, který odstartoval rok plný kulturních počinů a událostí, začal 17. ledna 2015. Během celého roku se odehrálo více než 600 akcí nejrůznějšího druhu. Všechny události, které proběhly, byly koncipovány na základě čtyř témat, která Plzeň zvolila jako výchozí pro svůj program. Jednalo se o „Umění a technologie, Vztahy a city, Tranzit a menšiny a Příběhy a prameny.“ (Plzeň 2015, 2014a, s. 30) Tyto programové proudy byly zvoleny nejen v souvislosti s mezinárodní diskusí, ale zejména z důvodu, že umožňují po částech odhalovat obsah každého tématu. První programový proud „Umění a technologie“ vypovídal o průmyslové a podnikatelské historii města. Snažil se spojit právě technologii a kreativitu, například pomocí inkubátoru v DEPU. Druhé téma „Vztahy a city“ řešilo veřejný prostor nejen z pohledu, jak vypadá, tedy urbanisticky, ale z pohledu sociálního, tedy jak je užíván občany města a jeho návštěvníky. Předposlední programový proud „Tranzit a menšiny“ se zaměřil na vztah obyvatel k menšinám a na poznávání jejich kultury. Bylo tomu tak jednak z důvodu, že město je velmi tranzitního charakteru, a také i kvůli ekonomické činnosti cizinců. Poslední programové téma „Příběhy a prameny“ mělo podpořit rozvoj cestovního ruchu. Téma bylo založeno na přilákání návštěvníků prostřednictvím známých osobností, které jsou spojeny s Plzní. Dalším pilířem zvýšení cestovního ruchu bylo využití barokního bohatství, kterým město disponuje (Plzeň 2015, 2014a).

Během celého roku se průběžně uskutečnilo několik velkých projektů, které v sobě zahrnovaly dílčí akce. Prvním projektem se stal **Nový cirkus**. Tato akce trvala prvních padesát dní. Během jednotlivých vystoupení se v cirkuse vystřídal mnoho známých cirkusových souborů, samozřejmě i zahraničního původu. Svoje umění zde předvedly jednak skupiny s akrobatickými představeními, jednak soubory s divadelní atmosférou. Jednotlivá představení se odehrávala na různých místech ve městě. Celý projekt byl doplněn i dílnami pro veřejnost, kde si návštěvníci mohli sami vyzkoušet nejrůznější cirkusové techniky (Plzeň 2015, 2014a).

Dalším velkým projektem, který se realizoval v rámci roku 2015, byl projekt **Veřejný prostor**. „Od uměleckého díla na ulici po společnou úpravu parku, od sousedské akce před klubovnou po architektonickou intervenci na rušném místě.“ (Plzeň 2015, 2014a, s. 42). Projekt Veřejný prostor se týkal nejen samotných obyvatel města, ale i skupin, které se podílejí na tvorbě veřejného prostoru. Jsou jimi například úředníci, aktivisté, umělci a všichni, kdo mají k tomuto tématu co říci. Místní obyvatelé se podobně jako v předchozích letech mohli zapojit pomocí akce „Pěstuj prostor“, umělci měli možnost přispět k tématu prostřednictvím výstavy Zen Plzeň. Nebyl opomenut ani Evropský den sousedství, který je organizován každoročně (Plzeň 2015, 2014a).

Třetím vlajkovým projektem byl projekt s názvem **Skryté město**. V tomto projektu došlo k největšímu zapojení samotných obyvatel do tvorby. Vše se opíralo o mobilní aplikaci dostupnou na www.mapa.skrytemesto.cz, která měla za úkol provést uživatele po neznámých zákoutích města Plzně. Vybraná místa byla doplněna o komentáře k jednotlivým místům. Na tvorbě se podíleli nejen pamětníci a historici, ale i aktivní obyvatelé města. K dispozici byly také komentované procházky od antropologů nebo průvodců (Plzeň 2015, 2014b).

Následující projekt **Továrny na představivost** se snažil spojit jednoznačný úspěch města v oblasti průmyslu s prostředím, které podpořilo vzdělání a umění, kreativitu a otevřenost. Proto se v Plzni během celého roku otevřely veřejnosti nově zrekonstruované, dříve však zchátralé a nepoužívané průmyslové areály jako místa umění. Patří mezi ně zejména pivovar Plzeňský Prazdroj, kde byly veřejnosti nabídnuty koncerty nebo prohlídky pivovaru. Dále mohli návštěvníci zavítat do vědeckého centra Techmania, sídlícího v areálu Škoda, nebo do kulturního centra Papírna. Pátým

nejvýznamnějším areálem bylo DEPO 2015. V této bývalé vozovně městských hromadných podniků vznikl výstavní prostor a také až do dnešní doby slouží jako centrum, které podporuje podnikání a kreativitu. Všechny areály udržují svou činnost i v současnosti (Plzeň 2015, 2014c).

Projekt **Jiří Trnka** městu představil akci z oblasti loutkářství. Jako součást filmového festivalu Finále Plzeň se v kinech promítal restaurovaný film Jiřího Trnky na téma Staré pověsti české. „Zrestaurováním Trnkova filmu přispěje Plzeň 2015 trvalým způsobem ke zmenšení dluhu, který má Česká republika vůči zachování domácího filmového dědictví.“ (Plzeň 2015, 2014a, s. 56)

Jako další vlakové projekty zahrnuté do programu byly pořádány různé výstavy, například unikátní výstava Západočeské galerie, která hostila obrazy inspirované příběhem **Gottfrieda Lindauera**. Další akce s názvem **9 týdnů baroka** se zabývala barokním bohatstvím Plzně v podobě klášterů nebo kostelů. Proběhlo i mnoho divadelních festivalů a představení, do kterých se zapojila velká část plzeňských divadel spolu s moderním Novým divadlem, postaveným jako součást projektu Plzeň 2015 – Evropské hlavní město kultury. V programové nabídce nechyběly dále ani různé hudební akce, například **Divadelní léto pod plzeňským nebem** a spousta dalších (Plzeň 2015, 2014a).

Vytvořený program neopomenul zmínit tzv. udržitelné projekty, tedy projekty, které mají pokračovat i po skončení doby trvání plzeňského titulu. Celý program jich obsahuje poměrně velké množství. Významným udržitelným projektem je zcela určitě **Kreativní inkubátor**. Tento projekt, sídlící v současné době v DEPU, má za úkol poskytnout českým i zahraničním subjektům místo pro workshopy a školení a společně se tak podílet na kreativní tvorbě. Dále se například **Občanské sdružení k světu** snaží měnit okolí řek, na kterých Plzeň leží tak, aby prostor okolo nich sloužil pro lidi k trávení volného času a vzájemné komunikaci. Projekt **Open A.i.R.** podporuje kontakt mezi českou a zahraniční uměleckou scénou. Umělci proto mohou díky tomuto projektu pracovat a následně získávat zkušenosti v zahraničí a umělci z celého světa pak přispět svými nápady v Plzni. Mezi další udržitelné projekty můžeme zařadit ještě například **ARTCAMP** neboli Mezinárodní letní školu umění a **ARTS MANAGEMENT**, což jsou kurzy celoživotního vzdělávání (Plzeň 2015, 2014a).

Zahraniční spolupráce probíhala ve dvou oblastech. Jednak prostřednictvím spolupráce s belgickým městem Mons, které bylo ve stejném roce držitelem titulu EHMK, a dále formou společných akcí s bavorskými partnery. Vlajkovým projektem, který vzešel ze spolupráce s městem Mons, bylo představení **UBUdneS**, realizované společně českými a belgickými aktéry. Ve stejné době se v Plzni konala akce s názvem **Společně na jednom dvorku**, během níž se mohli návštěvníci cítit, jako by se nacházeli v belgickém Monsu. V rámci přeshraniční spolupráce s Bavorskem proběhlo několik desítek akcí, které spadaly pod program **REGIO2015**. Jednotlivé akce byly realizovány českými a bavorskými umělci. Jako příklad další zahraniční spolupráce je možné uvést tzv. **Vlak za kulturou**, kdy na trase mezi Plzní a Řeznem se v jednom z vagónů mohli cestující seznámit s programem Plzně 2015 a být tak nalákáni k návštěvě města (Plzeň 2015, 2014a).

4.2.1 Nejvýznamnější investice

Během období před udělením titulu byly naplánovány z pohledu města velké investice do výstavby nebo rekonstrukcí určitých staveb či území. Souhrn všech plánovaných investic byl uveden i jako součást přihlášky, kterou se město hlásilo do výběru o titul EHMK. Město také uvedlo, že veškeré zmíněné investice plánovalo realizovat, i pokud by v boji o titul neuspělo. Většina investic z přihlášky byla nakonec realizována jako součást držení titulu a fungují do dnešního dne. Zvolené nové stavby nebo rekonstrukce stávajících měly přispět k rozvoji města a regionu v oblasti kultury a cestovního ruchu.

Kulturní centrum v areálu bývalého pivovaru Světovar

Projekt, který se zabýval revitalizací stávajícího areálu pivovaru Světovar, byl považován za zásadní. Některé z budov v areálu jsou od roku 2008 chráněnými památkami. Celá investice zahrnovala dvě dílčí části, první částí byla výstavba objektu 4x4 Světovar Cultural Factory, který měl sloužit jako moderní kulturní centrum. Druhá část nesla název Muzeum designu a životního stylu. Zrekonstruovaný areál měl nabízet čtyři samostatné a plně vybavené sály, které mělo být možno dle potřeby různě propojit. Při stavebních úpravách se dbalo, aby nebyl poškozen celkový charakter areálu a návštěvníci tak následně mohli obdivovat historickou industriální památku města. Během provozu se zde měly konat prezentace uměleckých projektů a různé společenské akce, prostory měly sloužit i pro komunitní projekty, které byly určeny seniorům a

rodinám s dětmi. Celá rekonstrukce areálu byla v roce 2014 pozastavena kvůli ekologické zátěži, která se postupně odkrývala během stavebních prací (Pecuch, 2015).

Nové divadlo

Největší a nejnákladnější investicí byla zcela určitě výstavba Nového divadla, které je považováno za moderní scénu plzeňského Divadla Jaroslava Kajetána Tyla. Stavba probíhala od roku 2012 do roku 2014. Důvod, proč se město rozhodlo pro výstavbu nového divadla, byl ten, že do té doby existující Komorní divadlo nesplňovalo požadavky na moderní kulturní objekt a nevyhovovalo z hlediska předpisů o bezpečnosti návštěvníků. Nové divadlo se skládá z Nové scény, která má kapacitu 461 diváků, a Malé scény neboli Black Boxu s kapacitou 150 diváků. Celé divadlo je postaveno jako komplex ze dvou objektů – divadelní části a provozní části, oba objekty jsou navzájem propojeny. Nové divadlo hostilo během roku 2015 celou řadu představení. Za zmínku stojí zcela určitě Mezinárodní divadelní festival (Plzeň 2015, 2014a).

Novému divadlu se od začátku dostalo nechvalné kritiky. Ta řeší zejména nefunkčně zpracované prostory. Starší lidé nebo návštěvníci obecně musí zdolat velký počet schodů, aby se dostali před sál, a následně je čeká další velký počet schodů, aby se dostali ke svému sedadlu. Druhým problémem je, že pro handicapované osoby na kolečkových křeslech jsou vyhrazena místa až úplně nahoře a nejdál od jeviště, kde je nejhůře vidět a často i špatně slyšet. Třetím kritizovaným nedostatkem je fakt, že podzemní parkoviště, které patří k divadlu, není nijak s divadelní budovou propojeno. Návštěvníci proto musí obejít celou budovu po venkovním chodníku, aby se dostali do vstupního prostoru divadla. Všechny tyto nedostatky byly ale vykompenzovány úsporou na vynaložených nákladech, které by při původním návrhu byly mnohokrát větší (Tolarová, Ciborová, 2014)

Budova Západočeské galerie v Plzni

Dalším, avšak v praxi nakonec nezrealizovaným projektem, měla být výstavba nové budovy, která by byla součástí Západočeské galerie. „Projekt nové budovy Západočeské galerie v Plzni představuje bezesporu po dlouhé době nejvýznamnější počín v oblasti galerií, nebo spíše muzeí umění v České republice.“ (Příhláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013, s. 210) Na celou realizaci stavby proběhla nutná příprava, dokonce už bylo známo, jak by měla budova vypadat ve finální podobě.

Jedním z problémů, které vznikly při procesu realizace, byla ekologická hrozba plynoucí ze staré benzinové stanice. Největším problémem však bylo nezískání potřebné dotace na výstavbu budovy a město v té době odmítlo zajistit financování celého projektu například pomocí úvěru (Tolarová, 2011).

Relax centrum Štruncovy sady

Během let 2011–2012 proběhla revitalizace zelených ploch, které se nacházejí mezi historickým centrem Plzně a plzeňským pivovarem, došlo tedy ke značnému rozšíření původní velikosti sadů. Cílem bylo vytvořit prostor, ve kterém by se mohli obyvatelé města a samotní návštěvníci sdružovat, relaxovat nebo vykonávat sportovní aktivity. Jako součást projektu vznikl například in-line okruh, který ale slouží i k rekreačnímu běhání nebo jízdě na kole. Podél celé trasy jsou vytvořeny zastávky s venkovními posilovacími stroji. Nechybí ani víceúčelové hřiště, skateboardové centrum nebo lezecká stěna. V části, která je lokalizována blíže centra, jsou celoročně rozmístěny venkovní stojany, které slouží jako venkovní galerie. Štruncovy sady jsou převážně v letních obdobích využívány k nejrůznějším kulturním akcím, jako je například festival Živá ulice (Statutární město Plzeň, 2017).

Nová budova Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara ZČU v Plzni

Tehdejší Ústav umění a designu se v říjnu roku 2012 přesunul do zcela nové budovy, která byla vytvořena jako součást EHMK. Následně se tento ústav stal Fakultou designu a umění Západočeské univerzity v Plzni. Prostory budovy fakulty vznikly jako nová inspirace pro studenty v podobě jedinečných ateliérů, dílen a studoven, které je možné kdykoliv přestavovat například pro pořádání výstav a akcí. Mezi akce, které se pořádaly jako součást EHMK nebo i mimo, patřily například Arts Management kurzy, od roku 2005 fakulta organizuje Mezinárodní letní školu umění neboli ArtCamp a hostila rovněž předávání hudebních cen Žebřík. Nedílnou součástí jsou také Kreativní inkubátory neboli Podpora kreativních průmyslů (Západočeská univerzita v Plzni, 2017).

Rekonstrukce Lochotínského amfiteátru

Lochotínský amfiteátr, který je po řadu let používán pro koncerty a festivaly, byl zrekonstruován, aby zde mohlo probíhat větší spektrum akcí. Amfiteátr je známý především díky akcím, jako jsou Majáles, Metalfest nebo letní kino. Po rekonstrukci se

rozšířily možnosti, jak prostor efektivněji a zajímavěji využít. Nedaleká zoologická zahrada v létě nabízí sokolnické ukázky uskutečňované právě ve zmíněném amfiteátru. Dále sem mohou obyvatelé města a okolí zavítat kvůli velké digitální obrazovce, na různé festivaly, koncerty a divadelní představení (Zoologická a botanická zahrada města Plzně, 2016).

Techmania Science Center

Pro veřejnost a školy je velice atraktivní vzdělávací centrum Techmanica Science Center, které vzniklo již v roce 2005. „Techmania je experimentální stanicí pro zvědavé, jež v sobě spojuje neformální vzdělávání a populární turistickou destinaci.“ (Plzeň 2015, 2014a, s. 179) Centrum se snaží pomocí interaktivní hry a zábavy vzdělávat děti i dospělé a podporuje tak jejich vztah k vědě a technice. Najdeme zde expozice zaměřené na fyziku, chemii, biologii a astronomii, ale také na problematiku výživy, špionáže a tajných služeb nebo svět filmu. Právě díky zapojení Techmanie do projektů EHMK byla vystavěna druhá budova, která v sobě skrývá expozice věnované astronomii, velké planetárium a 3D kinosál. Celá Techmanie sídlí v budovách, které patří mezi historickou část Škodových závodů (Techmania Science Center, 2007).

4.2.2 Financování

Město mělo zajištěné nejvýznamnější zdroje financování už od doby počátečních příprav. Již v roce 2007 se zastupitelstvo usneslo, že je ochotno vyčlenit potřebné peněžní prostředky na realizaci celého projektu EHMK. Do financování byla zapojena i Evropská investiční banka. Celý projekt Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015 byl financován z několika zdrojů. Prostředky nebyly využívány pouze během roku 2015, jejich čerpání probíhalo už v letech předchozích, konkrétně od roku 2011. Jednotlivé zdroje čerpání musely být uvedeny již v přihlášce města do soutěže o získání titulu.

Oblasti zdrojů

Největší částí finančních prostředků se mělo podílet samotné město Plzeň, které plánovalo z rozpočtu vyčlenit více než 777 milionů korun. Vyhrazená částka z rozpočtu města měla z 92 % krýt primárně provozní náklady. Druhým největším zdrojem financování měly být strukturální fondy Evropské unie, jako například Regionální operační program NUTS II Jihozápad. Ze strukturálních fondů byl plánován příspěvek ve výši 798 200 tisíc korun. Tyto prostředky měly být použity zejména na pokrytí

investičních nákladů. Třetí největší část rozpočtu měla připadat na Plzeňský kraj a byla vyčíslena na 342 200 tisíc korun. Do financování se také plánovalo zapojit Ministerstvo kultury ČR spolu s dalšími příspěvky z rozpočtu České republiky, součástí byly i subjekty soukromého sektoru nebo Západočeská univerzita. Získání ceny Meliny Mercouri mělo představovat pouze symbolickou částku, která by tvořila podíl 1,50 % z celkového rozpočtu. Celková výše zdrojů byla v přihlášce stanovena na částku převyšující 2,5 miliardy korun (Přihláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013).

Jak již bylo zmíněno výše, do financování celého projektu Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015 se měli zapojit nejrůznější sponzoři. Jednalo se primárně o finanční příspěvky ze soukromého sektoru. Pro účel fundraisingu⁷ byly zajištěny formy spolupráce až na mezinárodní úrovni. Do sponzoringu se zapojilo mnoho společností, které byly rozděleny do následujících úrovní (viz níže). Každá kategorie měla vytvořené sponzorské balíčky, které si mohly jednotlivé společnosti volit. Již od začátku se počítalo s tím, že sponzoring bude probíhat i formou nefinanční cesty, a to ve výši přibližně 40 % z uvedeného rozpočtu (Přihláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013).

- Národní a nadnárodní společnosti

Do této kategorie se zařadily společnosti jako Plzeňský Prazdroj a.s., Škoda Investment a.s. nebo ČEZ a.s. Od firem z této kategorie bylo přislíbeno 18,5 milionu korun na podporu celého projektu. Čerpání finančních prostředků bylo opět rozloženo mezi roky 2011–2016.

- Významné firmy regionu

Zde je možné zmínit společnosti jako Škoda Transportation a.s., Bohemia Sekt a.s., Plzeňská teplárenská a.s. nebo podnik Veolia. Významné firmy regionu měly přispět částkou 17,5 milionu korun.

- Střední a malé firmy v regionu

Plzeň si pro tuto kategorii zvolila cíl v podobě získání 10 až 15 spolupracujících firem. Od těchto firem byl očekáván sponzoring spíše v podobě pomoci při organizování nebo zajištění propagace. Sponzorský dar těchto firem měl dosáhnout výše 2,5 milionu korun.

⁷ Fundraising je činnost získávání finančních zdrojů nebo jiných prostředků.

- Podnikatelé, živnostníci

Pro tuto kategorii si Plzeň opět zvolila cíl, a to získat k aktivní spolupráci alespoň 50 živnostníků nebo podnikatelů. Tato kategorie měla podobný úkol jako malé a střední firmy v regionu. Plánovaná výše sponzoringu se měla pohybovat na částce 2,4 milionu korun.

- Individuální dárci, fyzické osoby

Při sestavování seznamu sponzorů nebyli opomenuti ani individuální dárci. Občané mohli přispět například ve sbírkách v ulicích města a regionu, dále přes mzdovou účtárnu firem v regionu nebo pomocí dárcovských SMS, internetu nebo spontánních sbírek. Pomocí individuálního sponzoringu se plánovalo vybrat 1,1 milionu korun.

- Další příjmy (merchandising⁸)

Poslední kategorie sponzoringu měla představovat prodej tematických předmětů, jako jsou trička, speciální püllitry Pilsner Urquell vyrobené pro rok 2015, pamětní mince, knižní publikace a mnoho dalšího. Prodej těchto předmětů probíhal zejména v infocentru města, ale i na dalších strategických místech po celé České republice.

Předpokládané náklady

Z pohledu nákladové části, kterou Plzeň rozdělila na náklady na program a náklady na provoz, se počítalo s celkovou částkou 630 milionů korun a 245,7 milionů korun. Náklady na program se dělily na zmíněné čtyři proudy (Umění a technologie, Vztahy a city, Tranzit a menšiny, Příběhy a prameny) a dále pak na zahajovací a závěrečný ceremoniál. Největší náklady byly plánovány na proud Umění a technologie – měly dosáhnout výše 250 milionů. Z hlediska provozních nákladů byly největší výdaje vyčísleny v oblasti služeb a dodávek – komunikace a marketing (Příhláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013).

Třetí nákladovou částí byly investiční náklady. Ty měly být v celkové výši 1,721 miliardy korun. Tyto finanční prostředky byly určeny na výstavbu a rekonstrukci objektů, jako bylo např. Nové divadlo, na přeměnu a revitalizaci Štruncových sadů, ale i

⁸ Merchandising je forma marketingové podpory produktů.

na projekty, které se ve skutečnosti nerealizovaly. Výsledná částka investičních nákladů je proto zcela jiná (Příhláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013).

Tabulka 3: Předpokládané náklady projektu Plzeň – EHMK 2015

Druh nákladu	Náklady (v Kč)
Na program	630 000 000
Na provoz	245 700 000
Na investice	1 721 000 000
Celkem	2 596 700 000

Zdroj: Příhláška Plzně do soutěže o titul EHMK 2015, 2013, vlastní zpracování

Skutečné náklady

Veškeré vynaložené náklady na realizaci projektu EHMK Plzeň 2015 byly samozřejmě odlišné od plánovaných. Náklady na realizaci programu byly po ukončení projektu ve výši 261,3 milionů korun. Výdaje ve výši 62 milionů korun pak byly vynaloženy na provoz. Další výdaje, které byly použity na realizaci, jsou vyčísleny ve výši 63,6 milionů korun. Po skočení roku 2015 a tedy i po ukončení celého projektu byly náklady bez investičních nákladů ve výši 386,7 milionů korun. Z pohledu investičních nákladů můžeme uvést, že jejich hodnota je větší než 1,3 miliardy korun. Konkrétní investice jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 4: Investiční náklady

Investice	Náklady (v Kč)
Nové divadlo	1 084 584 000
DEPO 2015	11 612 263
Relax centrum Štruncovy sady	88 560 000
Ostatní	187 928 509
Celkem	1 372 684 771

Zdroj: HaskoningDHV Czech Republic, 2016, vlastní zpracování

Porovnáním údajů zjistíme, že plánované výdaje byly o mnoho vyšší než ty skutečné. Velký podíl na tom zcela jistě mají některé neuskutečněné velké investiční projekty, jako například rekonstrukce areálu na Světovaru nebo výstavba nové budovy Západočeské galerie (HaskoningDHV Czech Republic, 2016).

Ve srovnání s městy, která byla Evropskými hlavními městy v letech 1995 až 2004, byl rozpočet mezi 8–74 miliony euro. Tento rozpočet byl poskytnut, stejně jako v případě Plzně, ze státního rozpočtu, od Plzeňského kraje a města samotného. Součástí systému financování byli také sponzoři, kteří průměrně přispěli částkou v přepočtu

13 % rozpočtu (European Commission, 2009). Belgický Mons měl k dispozici zdroje ve výši 72 milionů EUR, proto můžeme konstatovat, že rozpočet pro Plzeň se řadil spíše k těm nižším. Není tedy pravidlem, že všechna hostitelská města mají stejně vysoký rozpočet. Ten nesouvisí ani s velikostí města.

5 Analýza dopadů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na město Plzeň a Plzeňský kraj

V této kapitole budou nejprve uvedeny použité zdroje, ze kterých byla čerpána data pro provedení analýzy z pohledu například návštěvnosti jednotlivých akcí, změny v počtu přenocování ve městě nebo velikosti a počtu ubytovacích kapacit. Získané výstupy budou sloužit ke zhodnocení dopadů na ekonomickou, sociální a kulturní sféru, způsobených vlivem držení titulu Evropské hlavní město kultury 2015.

5.1 Metodika

Data použitá pro analýzu dopadů titulu Evropské hlavní město kultury na Plzeň jsou čerpána především z veřejné databáze Českého statistického úřadu, konkrétně z oddílu cestovní ruch. Jedná se o data za roky 2012 až 2016. Jako další zdroj jsou použita data, která byla poskytnuta referentem Odboru účtování a daní z Magistrátu města Plzně. Na závěr jsou vyhodnoceny výstupy input-output analýzy, která poskytuje jiný pohled na ekonomické dopady titulního roku na Plzeň.

Metodika sběru dat Českým statistickým úřadem v oblasti cestovního ruchu, konkrétně v oblasti kapacity hromadných ubytovacích zařízení (HUZ), spočívá v získávání dat od těch zařízení, která mají minimální počet pět pokojů a zároveň disponují minimálně deseti lůžky. Ty musí sloužit pouze k účelu cestovního ruchu. Do statistik se nezapočítávají pokoje dlouhodobě (déle než jeden rok) sloužící k ubytování zaměstnanců jiného podniku. Z hlediska počtu lůžek statistiky nezahrnují využití příležitostných lůžek (ČSÚ, 2016). Magistrát města Plzně data shromažďuje s poněkud jinou metodikou, její odlišnosti jsou uvedeny dále v textu.

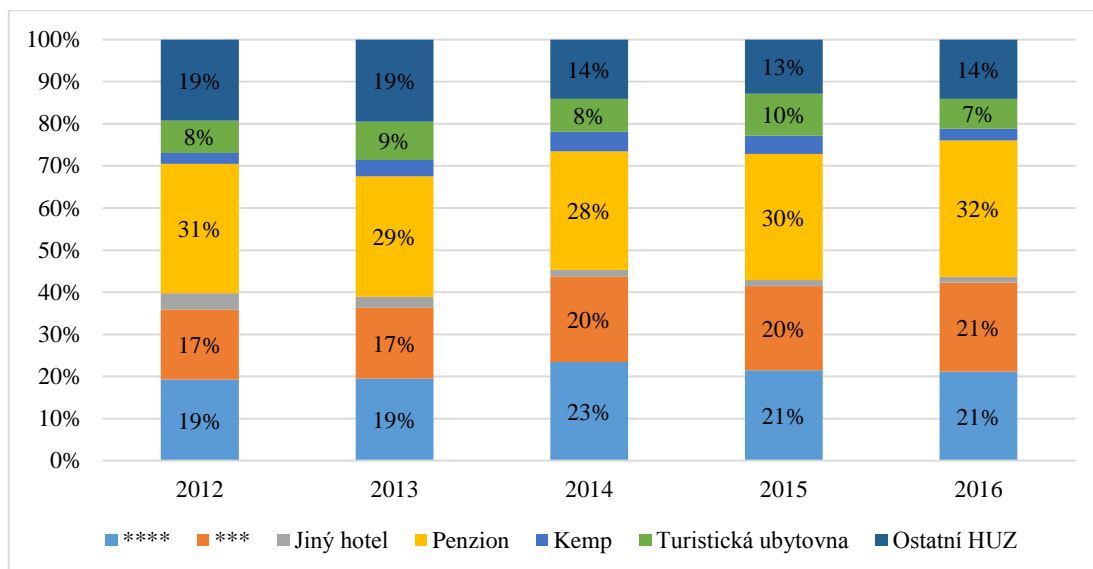
Při analýze a hodnocení dopadů je potřeba dbát na fakt, že data obsahují i tzv. nevýběrovou chybu, která může významně ovlivnit zjištěné výsledky. Ta vzniká například z důvodu neochoty respondentů poskytnout úplné a přesné informace a nelze se jí vyhnout ani při detailním a pečlivém šetření.

5.2 Ubytovací kapacity

Ubytovací kapacity je možné rozdělit do několika kategorií. Těmi základními se rozumí hotel s příslušným počtem hvězdiček, dále penzion, turistická ubytovna a ostatní

zařízení, která splňují kapacitní kritéria. Složení hromadných ubytovacích zařízení popisuje následující graf.

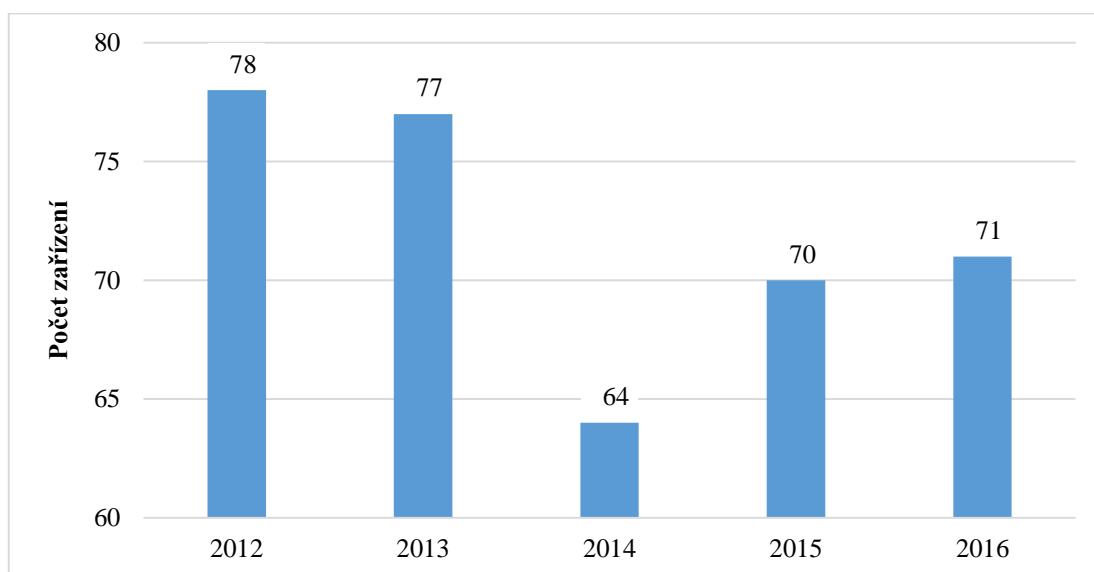
Graf 2: Rozdělení počtu HUZ dle kategorií

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, vlastní zpracování

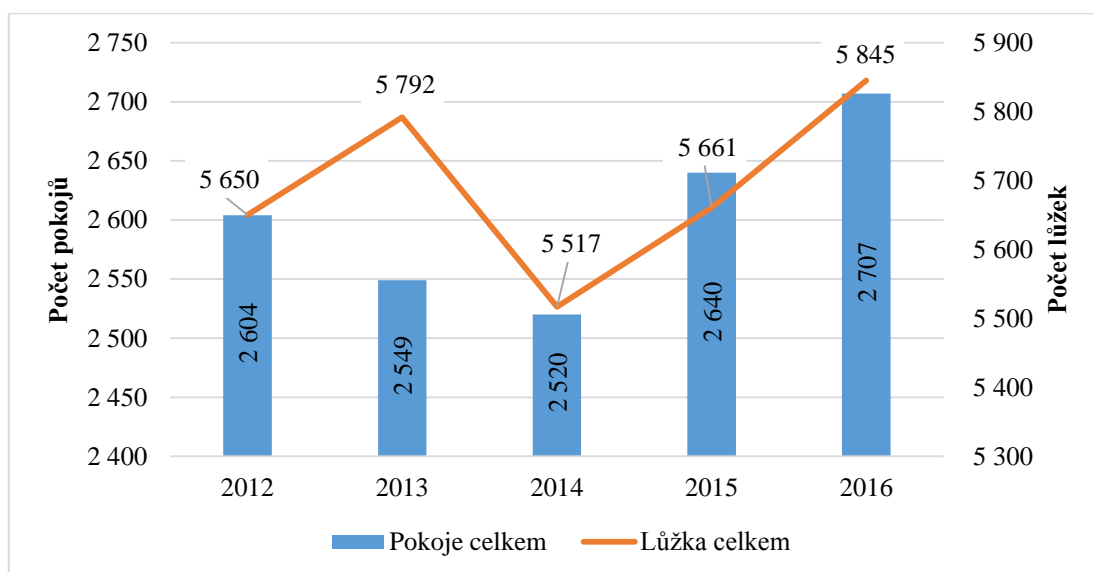
Jak již bylo uvedeno výše, v Plzni se nenachází žádný pětihvězdičkový hotel. Pro celé analyzované období jsou nejpočetněji zastoupenou kategorií penziony, jejichž podíl činí přibližně 30 %. Během minulých let nelze pozorovat dramatické změny ani v jedné kategorii, rozdělení jednotlivých kategorií lze tedy považovat za velmi stabilní. Zajímavým jevem viditelným v Graf 3 je mírný pokles celkového počtu hromadných ubytovacích zařízení, ke kterému došlo v roce 2014. V tomto roce nastal zároveň pokles počtu pokojů i lůžek, který znázorňuje Graf 4. Snížení počtu hromadných ubytovacích zařízení bylo vykompenzováno nárůstem počtu lůžek a zejména počtu pokojů ve zbylých ubytovacích zařízeních.

Graf 3: Celkový počet HUZ v letech 2012 až 2016

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, vlastní zpracování

Graf 4: Celkový počet pokojů a lůžek v letech 2012 až 2016

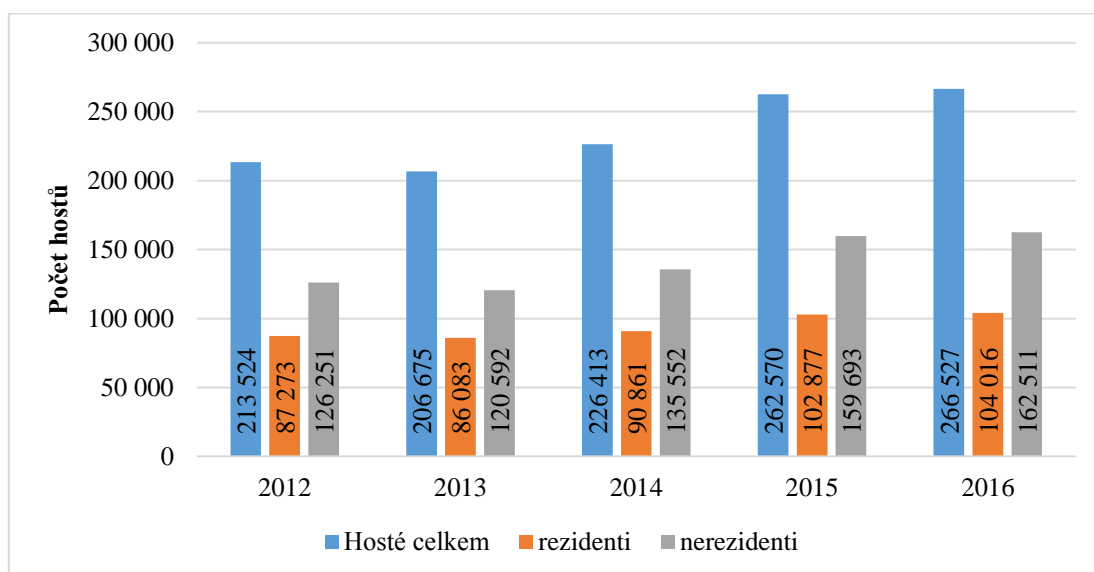

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, vlastní zpracování

5.3 Počet přenocování

Dalším ukazatelem, který může znázornovat skutečný počet osob, jež navštíví Plzeň, je počet návštěvníků a dále počet přenocování. Počet přenocování představuje počet nocí, které turista stráví v ubytovacím zařízení. Do tohoto údaje jsou zahrnuty i noci, které turista stráví u příbuzných, známých nebo v dopravním prostředku, jako je například vlak. Pomocí tohoto údaje je následně možné vypočítat průměrný počet nocí, jež turista stráví v ubytovacím zařízení a tím i v daném městě.

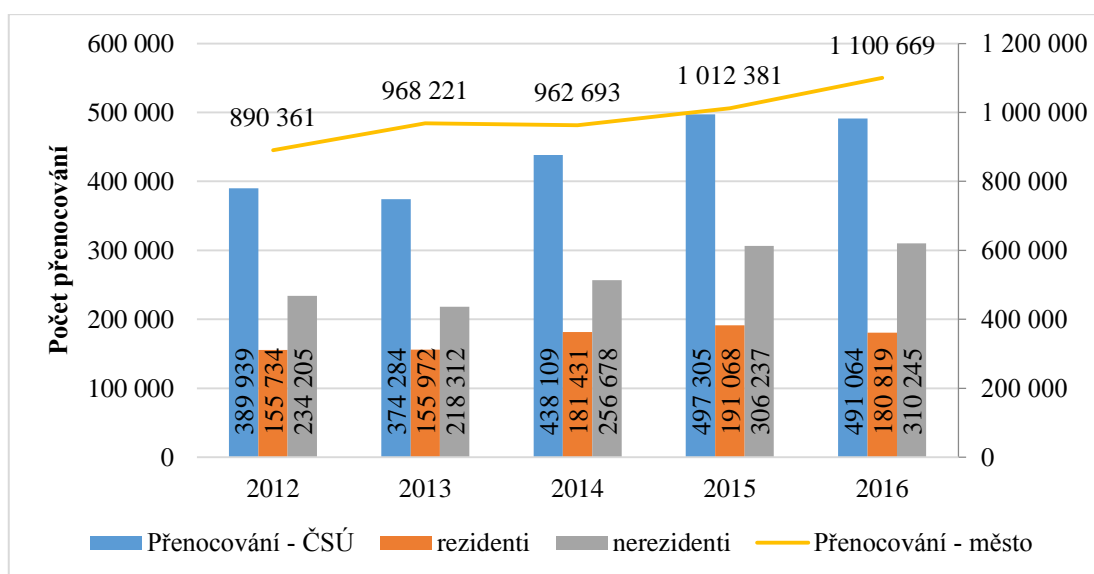
Graf 5: Počet hostů ubytovaných v HUZ rozdělen na rezidenty a nerezidenty v letech 2012 až 2016

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, vlastní zpracování

V období 2012 až 2016 přicestovalo do města Plzně každým rokem více návštěvníků. Následující rok po skončení projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 přijelo do města o několik tisíc návštěvníků více, než tomu bylo v roce předcházejícím. Důvodem mohly být pořádané udržitelné akce, které se konají opakovaně i po skončení doby držení titulu, ale zejména spíše zviditelnění města na národní a mezinárodní úrovni. Změna v rozdělení návštěvníků z hlediska rezidentů a nerezidentů nebyla zaznamenána, do Plzně zavítá každoročně zhruba 60 % cizinců a 40 % Čechů.

Graf 6: Počet nocí strávených v HUZ rozdělen na rezidenty a nerezidenty v letech 2012 až 2016

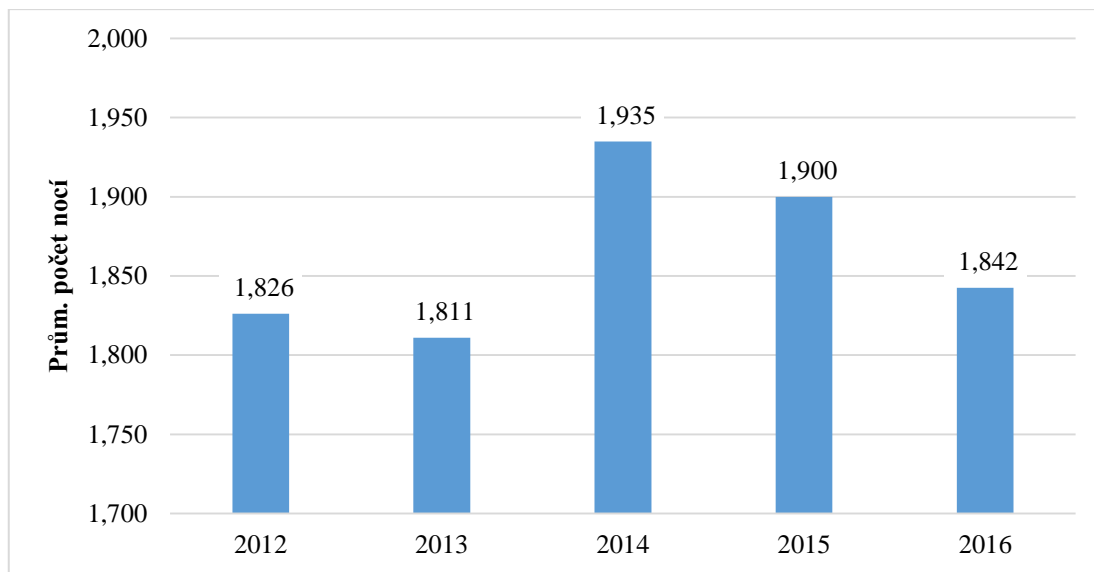

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, Magistrát města Plzně, vlastní zpracování

Dle dat Českého statistického úřadu poklesl počet přenocování rezidentních návštěvníků, což způsobilo celkový pokles v počtu přenocování ve městě Plzni. Cizinci strávili ve městě minulý rok o čtyři tisíce nocí víc než v roce 2015.

V Graf 6 je také znázorněn počet přenocování zaznamenaný Magistrátem města Plzně, konkrétně Odborem účtování a daní, který řeší také výběr místního poplatku z ubytovací kapacity. Rozdíl v počtu přenocování mezi daty Českého statistického úřadu a Magistrátem města Plzně je způsoben rozdílnou metodikou. Data ČSÚ nezahrnují hromadné ubytovací kapacity s menším počtem pokojů než pět a zároveň s méně než deseti lůžky, ale naopak zahrnují ubytování poskytnuté rodinou či známými. Naopak Magistrát ve své metodice nebere v potaz zmíněný počet pokojů, lůžek a možnost ubytování u rodiny, avšak počítá i se zaměstnaneckými ubytovnami. Právě kvůli tomuto druhu ubytování jsou rozdíly v datech tak velké. V Plzni a okolí se nachází mnoho známých firem, které poskytují svým zaměstnancům ubytování v zařízeních tohoto typu.

Graf 7: Průměrný počet nocí strávených v HUZ v letech 2012 až 2016

Zdroj: ČSÚ: Veřejná databáze – cestovní ruch, vlastní zpracování

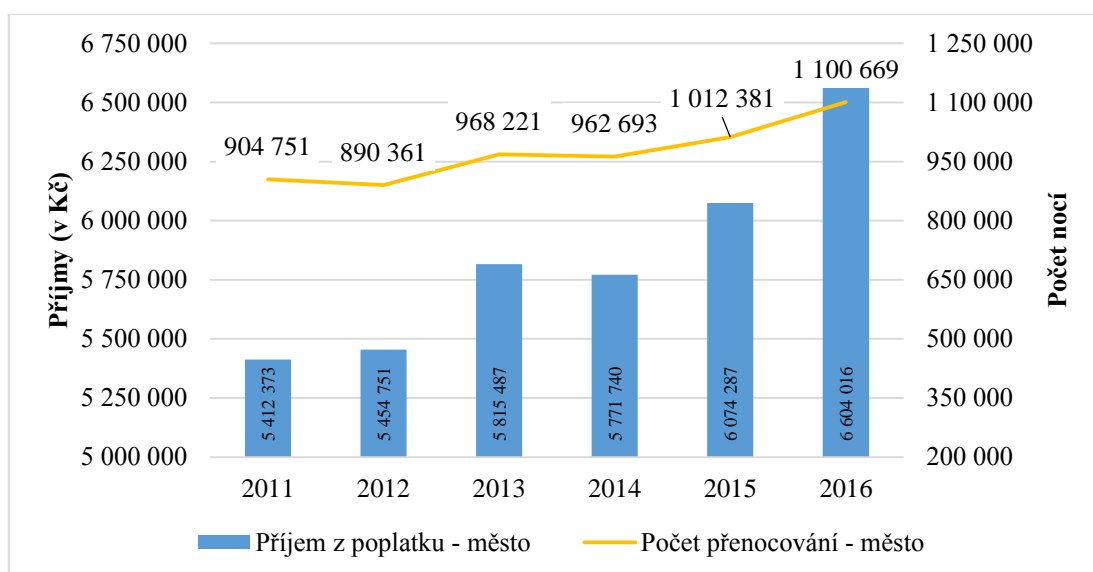
Průměrný počet nocí strávených v ubytovacím zařízení ve sledovaném období nikdy nepřesáhl dvě noci. To je možné vysvětlit příjezdem návštěvníků například na víkend nebo pouze na pořádané akce, které většinou netrvaly déle než jeden den. V porovnání s průměrným počtem nocí strávených návštěvníky v Ostravě nebo Hradci Králové, tedy městech, která soutěžila o titul EHMK 2015, jsou hodnoty pro Plzeň nižší i přesto, že Plzeň vyhrála a realizovala pestrý program. Největší rozdíl v průměrném

počtu strávených nocí je mezi roky 2013 a 2014, kdy v těchto letech bylo dosaženo minima a zároveň maxima v rámci sledovaného období. Od maxima v roce 2014, které činilo 1,94 nocí, můžeme pozorovat klesající trend.

5.4 Místní poplatek z ubytovací kapacity

Další možností, jak můžeme hodnotit dopad projektu na město, je velikost příjmu z místního poplatku z ubytovací kapacity, který se vybírá v zařízeních určených k přechodnému ubytování za úplat. Tento poplatek plynoucí z ubytovacích kapacit obce je příjmem, který má hradit veřejné služby poskytované osobám, jež nemají v dané obci trvalé bydliště. Každá obec dostává přerozdělené daně vybrané od trvale bydlících obyvatel, ale tato částka nezahrnuje další návštěvníky, kteří využívají místních komunikací, svozu odpadu a jiných veřejných služeb. Prostřednictvím poplatku z ubytovacích kapacit tak jsou zajišťovány finanční prostředky pro obec, ve které se sezónně nebo celoročně nachází více osob, než je počet hlášených trvale bydlících. Jednotlivé obce si samy pomocí vyhlášek stanoví výši místního poplatku z ubytovací kapacity, avšak jeho výše nesmí přesáhnout 6 Kč za osobu, tedy využití lůžko za den. V Plzni byla vydána první vyhláška č. 11/2003 zabývající se touto problematikou a od té doby prošla několika novelizacemi, poslední proběhla v roce 2011. Pro Plzeň je výše tohoto poplatku stanovena na 6 Kč za každé využití lůžko na den (Vyhláška č. 11/2003). Následující graf znázorňuje, jak se vyvíjela výše příjmu plynoucí z výběru poplatku z ubytovací kapacity.

Graf 8: Příjem z místního poplatku z ubytovací kapacity a počet přenocování ve městě Plzni v letech 2011-2016

Zdroj: Magistrát města Plzně, vlastní zpracování

Jak můžeme v Graf 8 vidět, příjem z poplatku má rostoucí tendenci. Od roku 2011 do roku 2016 vzrostl roční příjem z tohoto poplatku pro město o více než milion korun. V roce 2014 došlo k mírnému poklesu. Jedná se pouze o několikaprocentní snížení příjmů z tohoto poplatku, které bylo v následujících letech dostatečně vykompenzováno. Pokud porovnáme trend příjmu s trendem počtu přenocování ve městě Plzeň, údaje navzájem korespondují.

5.5 Vyhodnocení výsledků input-output analýzy

Podkladem pro vyhodnocení výsledků input-output analýzy se stal výzkum ekonomických efektů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015, který provedla Ekonomická fakulta Západočeské univerzity v Plzni. Výzkum si nechala na zakázku zpracovat společnost Plzeň 2015, o.p.s., jako součást evaluace. Zmiňovaný výzkum, stejně jako tato práce, vychází z referenční oblasti Plzeňského kraje a města Plzně. Z toho důvodu bylo nutné pro zjištění multiplikačního efektu v Plzeňském kraji přepočítat národní systematické input-output tabulky (SIOT) na regionální. Pokud by bylo naším cílem zjistit multiplikační efekt na menším územním celku než kraj, je nutné zvolit jinou metodu analýzy, protože není možné SIOT na tak malé území přepočítat. SIOT jsou poskytovány Českým statistickým úřadem.

Pro hodnocení projektu Evropské hlavní město kultury z pohledu input-output analýzy byly vymezeny dvě základní otázky, které byly doplněny dílčími, podrobnějšími otázkami:

„Otázka 1: Jaký vliv měl projekt Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku města?

- a) Zvýšila se návštěvnost Plzně a nastaly pozitivní efekty s ní spojené (zvýšený počet přenocování, zvýšené tržby vlastníků stravovacích zařízení, vznik nových pracovních míst apod.) v důsledku realizace projektu Plzeň – EHMK 2015?
- b) Došlo v Plzni ke zvýšení podnikatelské aktivity v oblasti služeb cestovního ruchu v důsledku realizace projektu Plzeň – EHMK 2015?
- c) Jak velké byly (odhadem) přímé náklady návštěvníků, organizátorů a investic do infrastruktury, vynaložené na území města Plzně v průběhu roku 2015 (popř. v předchozích letech)?

Otázka 2: Jaký vliv měl projekt Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku regionu (Plzeňského kraje)?

- d) Jaký byl ekonomický efekt výdajů návštěvníků projektu Plzeň – EHMK 2015 v regionu?
- e) Jaký byl ekonomický efekt realizace projektu Plzeň – EHMK 2015 v regionu?
- f) Jaký byl ekonomický efekt projektů infrastruktury souvisejících s projektem Plzeň – EHMK 2015 v regionu?“ (Ježek, 2016, s. 6)

Odpovědi na dvě hlavní otázky byly zjišťovány z průzkumu, který provedlo Středisko pro výzkum regionálního rozvoje Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni, a dále z dat Českého statistického úřadu. Zmiňovaný průzkum proběhl ve dvou etapách, a to v letech 2014 a 2015. Díky opakovanému průzkumu bylo možné zhodnotit dopady projektu EHMK na vybrané subjekty a následně je zobecnit. V roce 2014 byly dotazovány pouze subjekty v podobě stravovacích zařízení a zároveň z důvodu následného možného srovnání byly vyloučeny například bary nebo hudební kluby. Pro rok 2015 byly vedle stravovacích zařízení dále zapojeny maloobchody a ubytovací zařízení. Vzhledem k tomu, že ubytovacích zařízení je menší počet než maloobchodů, byla oslovena všechna zařízení ve městě. Maloobchody spolu se

stravovacími zařízeními byly dotazovány v předem vymezené oblasti, která byla pro rok 2015 rozšířena.

Obrázek 1: Území výzkumu 2014 a 2015 s vyznačenými stravovacími zařízeními

Zdroj: Geoportál, 2016, vlastní zpracování

V roce 2014 bylo z vybraného území výzkumu osloveno celkem 86 stravovacích zařízení, avšak ve skutečnosti odpovědělo 83 %, což je 71 podniků. Respondenti byli samotní majitelé, převážně však odpovídali zaměstnanci daného podniku. Zapojením zaměstnanců bylo docíleno získání kvalitnějších informací, protože se velice často stává, že zaměstnanci mají mnohem větší přehled o svých zákaznících než majitelé. Na základě získaných odpovědí je možné konstatovat, že 80 % skutečně dotázaných podniků očekávalo zvýšení počtu zákazníků, ale už pouze 42 % podniků se na tento nárůst skutečně připravovalo.

Následující rok byl dotazník rozšířen například o otázky týkající se tržeb, počtu zaměstnanců nebo například podílu zahraničních návštěvníků. Také bylo nutné stanovit velikost podniku pomocí zjišťování kapacity, aby mohly být jednotlivé jednotky správně zařazeny. Kompletní dotazník je součástí přílohy 1. Skutečná účast se výrazně lišila.

Tabulka 5: Skutečná účast subjektů v průzkumu v roce 2015

	Ubytovací zařízení	Maloobchody	Stravovací zařízení
Účast	98 %	57 %	68 %

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

U maloobchodu byla obecně zaznamenána minimální změna. Největší posun, který mohli prodejci v maloobchodní sféře pocítit, byl podíl zahraničních zákazníků. Předem se ovšem dalo předpokládat, že mnohem více budou ovlivněna stravovací a

ubytovací zařízení. Velká změna byla samozřejmě zaznamenána ve velikosti tržeb, která překročila 50% hranici. Počty zaměstnanců se během roku 2015 nijak výrazně nezměnily, například u ubytovacích zařízení nastal pokles zaměstnanců o 15 % oproti předešlému roku.

5.5.1 Přímé náklady návštěvníků

Pokud se zaměříme na odhad velikosti přímých nákladů návštěvníků a organizátorů v rámci projektu EHMK, byly vyčísleny na 397 804 410 Kč. Tato částka je snížena o daně a hodnotu importovaného zboží a představuje hodnotu statků a služeb vyprodukovaných podniky na území města Plzně v důsledku poptávky návštěvníků EHMK 2015. Největší část celkových výdajů návštěvníků tvořilo stravování mimo restaurace (30 %), následovalo stravování v restauracích (18 %), a třetím největším výdajem návštěvníků byla jejich útrata za vstupné na jednotlivé akce. Po odečtení částky utracené samotnými Plzeňany v rámci projektu EHMK lze odhadnout přímý přínos pro město Plzeň ve výši 185 912 367 Kč. Další efekty pro město není možné odhadnout z důvodů uvedených výše (Ježek a kol., 2016).

5.5.2 Ekonomické efekty výdajů návštěvníků

V rámci druhé otázky, a to konkrétně ekonomického efektu výdajů na region, je už možné rozlišovat přímý a nepřímý efekt. Přímý dopad nákladů návštěvníků, opět snížený o daně a hodnotu importovaného zboží v rámci projektu EHMK 2015, dosáhl výše 409 685 315 Kč. Přímý přínos návštěvnosti pro kraj, který byl způsoben zahraničními návštěvníky nebo turisty z jiného kraje, než je Plzeňský, byl vyčíslen na částku 118 091 289 Kč. Důvodem, proč jsou zahrnuty jen útraty návštěvníků pocházejících z jiného kraje nebo zahraničí, je to, že obyvatelé Plzeňského kraje by své příjmy utratili i tehdy, pokud by projekt EHMK neproběhl. Struktura výdajů vynaložených na území Plzeňského kraje se téměř neliší oproti výdajům uskutečněným pouze ve městě Plzni. Nepřímý dopad, který je možné v rámci kraje zjistit, byl vypočítán ve výši 111 435 615 Kč. Celkový dopad způsobený výdaji návštěvníků Plzeňského kraje byl v souhrnné částce 521 120 930 Kč.

Tabulka 6: Dopady projektu Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku

Dopady	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Přímý efekt	409 685 315	120 729 085	55 377 809	241
Nepřímý efekt	111 435 615	33 873 036	13 490 920	75
Celkový efekt	521 120 930	154 602 121	68 868 729	316

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

Součástí této částky byla i hrubá přidaná hodnota⁹, která se zvýšila o 154 602 121 Kč. Jednou ze složek hrubé přidané hodnoty je dále výše mezd a platů. Ty se v důsledku realizace projektu EHMK navýšily o 68 868 729 Kč a bylo vytvořeno 316 nových pracovních míst.

Díky přímému přínosu návštěvnosti ve výši 118 091 289 Kč byla dále generována výroba statků a služeb ve výši 31 276 284 Kč, což můžeme označit za nepřímý dopad. Součtem těchto dvou částek získáme celkový přínos výdajů, který přinesli návštěvníci pocházející z jiného kraje, než je Plzeňský, nebo ze zahraničí. Z celkového přínosu připadla část v podobě 43 840 207 Kč na zvýšení hrubé přidané hodnoty. Také došlo ke zvýšení mezd a platů o 19 160 757 Kč spolu s vytvořením 88 pracovních míst.

Tabulka 7: Přínosy projektu Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku

Přínosy	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Přímý efekt	118 091 289	34 463 808	15 450 287	61
Nepřímý efekt	31 276 284	9 376 399	3 710 470	27
Celkový efekt	149 367 573	43 840 207	19 160 757	88

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

5.5.3 Ekonomické efekty realizace projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015

Pro lepší vyhodnocování výsledků je vhodné rozdělit ekonomické efekty realizace projektu do tří kategorií.

1) Efekty související s realizací projektu EHMK

⁹ Hrubá přidaná hodnota je hodnota statků a služeb vyprodukovaná za určité období na určitém území po odečtení mezispotřeby.

Do této kategorie se řadí náklady, které byly vynaloženy na realizaci nejdůležitějších akcí, jež patřily do programu města. Důležitou součástí jsou dále výdaje na přípravu programu v letech 2013–2015. Poslední položkou v této kategorii jsou tržby získané v podobě vstupného na jednotlivé akce.

2) Provozní výdaje společnosti Plzeň 2015, o. p. s.

Druhou kategorií jsou provozní výdaje za rok 2015 realizované společností Plzeň 2015, o. p. s., která byla zřízena v rámci projektu Plzeň – EHMK 2015.

3) Další výdaje související s projektem EHMK

V této kategorii je zobrazena finanční podpora od města Plzně a Plzeňského kraje v letech 2014 a 2015.

Tabulka 8: Dopady realizace projektu Plzeň – EHMK 2015

Dopady	Celkové náklady	Očištěné přímé vstupy	Celkový efekt			
			Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Výdaje na realizaci	260 991 689	129 610 287	175 712 206	64 414 812	31 725 548	182
Provozní výdaje	62 060 000	52 593 220	74 085 903	22 750 561	13 008 942	56
Další výdaje	63 642 454	48 019 876	62 923 297	24 229 946	11 507 248	45
Celkem	386 694 143	230 223 384	312 721 406	111 395 318	56 241 739	238

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

V Tabulka 8 jsou uvedeny celkové náklady podle jednotlivých kategorií a také náklady snížené o DPH a výdaje utracené u subjektů, které sídlí mimo území Plzeňského kraje (očištěné přímé vstupy). Tyto přímé vstupy popisují přímý efekt, který nadále způsobí další vlny spotřebovávání v ekonomice. Dále jsou v tabulce uvedeny dopady na produkci, na hrubou přidanou hodnotu, na mzdy a platy a také na počet vytvořených pracovních míst způsobené právě vlivem očištěných přímých vstupů. Lze tedy konstatovat, že v důsledku realizace programu projektu bylo na území Plzeňského kraje utraceno přes 230 milionů Kč, díky čemuž byla vytvořena produkce o objemu více než 312 milionů Kč. Byla rovněž vytvořena hrubá přidaná hodnota ve výši přes 111 milionů Kč, došlo k rozdělení mezd a platů v celkovém objemu 52 milionů Kč a zároveň vzniklo 238 pracovních míst.

Tabulka 9: Přínosy realizace projektu Plzeň – EHMK 2015

Přínosy	Celkový efekt				
	Očištěné přímé vstupy	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Výdaje na realizaci	46 758 080	63 455 516	23 058 450	11 496 373	65
Provozní výdaje	0	0	0	0	0
Další výdaje	0	0	0	0	0
Celkem	46 758 080	63 455 516	23 058 450	11 496 373	65

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

Přímý přínos (tedy částka utracená na území Plzeňského kraje, ale původně pocházející z jiného kraje nebo oblasti) byl vyčíslen ve výši 46 758 080 Kč a vedl k produkci o objemu 63 milionů Kč. Díky tomu vznikla hrubá přidaná hodnota 23 milionů Kč, z čehož činily mzdy a platy téměř 11,5 milionů Kč. Došlo také k vytvoření 65 pracovních míst. Výše provozních a dalších výdajů je nulová z toho důvodu, že jejich úhrada byla provedena subjekty pocházejícími z Plzeňského kraje, proto z nich neplyne žádný přínos.

5.5.4 Ekonomické efekty projektů infrastruktury

Jednotlivé náklady na investice je nutné počítat od doby jejich zahájení po dobu jejich dokončení. Investicí s největšími náklady a nejdelší dobrou realizace bylo Nové divadlo, u něhož byly přípravy zahájeny již v roce 2008. Většina všech investic byla až na některé výjimky dokončena během roku 2015. Z hlediska financování jednotlivých investic pocházela převážná většina prostředků od zdrojů sídlících na území Plzeňského kraje, avšak jsou zde i některé investice, které byly hrazeny pomocí dotací od Evropské unie. Právě tyto finanční zdroje byly zahrnuty do analýzy přínosů. Následující dvě tabulky shrnují dopady a přínosy investičních projektů v rámci projektu EHMK na Plzeňský kraj, opět snížené o DPH a částku utracenou mimo kraj.

Tabulka 10: Dopady a přínosy investičních akcí

		Celkový efekt				
Dopady	Celkem	Očištěné přímé vstupy	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Celkem	1 372 684 771	183 957 396	269 887 347	68 188 773	33 638 256	139
Přínosy	-	Očištěné přímé vstupy	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Celkem	-	111 136 516	163 258 984	40 974 967	20 092 278	83

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

Na investiční projekty bylo celkem vynaloženo přes 1,3 miliardy Kč, ale v Plzeňském kraji bylo utraceno, tedy zůstalo, pouhých 194 milionů Kč. Největší položkou byla výstavba Nového divadla, u kterého však byla většina prostředků uhrazena subjektům sídlícím mimo Plzeňský kraj, a proto tato částka nemůže vstupovat do hodnocení dopadů. Z druhé části tabulky můžeme vidět, že více než 111 milionů Kč bylo zapláceno do Plzeňského kraje subjekty sídlícími mimo něj. Tento objem finančních prostředků vytvořil v ekonomice regionu produkci v hodnotě 163 milionů Kč.

5.5.5 Shrnutí

Z provedené analýzy je možné sestavit následující tabulku, která shrnuje ekonomické efekty projektu Plzeň – EHMK 2015 na Plzeňský kraj.

Tabulka 11: Celkové dopady a přínosy projektu Plzeň – EHMK 2015 na Plzeňský kraj

Dopady	Očištěné přímé vstupy	Celkový efekt			
		Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Návštěvníci	409 685 315	521 120 930	154 602 121	68 868 729	316
Realizace projektu	230 223 384	312 721 406	111 395 318	56 241 739	238
Investice	183 957 396	269 887 347	68 188 773	33 638 256	139
Celkem	823 866 095	1 103 729 684	334 186 212	158 748 724	693
Přínosy	Očištěné přímé vstupy	Produkce (Kč)	Hrubá přidaná hodnota (Kč)	Mzdy a platy (Kč)	Zaměstnanost
Návštěvníci	118 091 289	149 367 573	43 840 207	19 160 757	88
Realizace projektu	46 758 080	63 455 516	23 058 450	11 496 373	65
Investice	111 136 516	163 258 984	40 974 967	20 092 278	83
Celkem	275 985 884	376 082 073	107 873 624	50 749 408	235

Zdroj: Ježek a kol., 2016, vlastní zpracování

Největší dopad byl způsoben návštěvníky, což může být poněkud překvapující vzhledem k tomu, jak velké investice byly v rámci projektu uskutečněny. Je však důležité neopomenout fakt, že velká část realizovaných investic byla placena subjektům, které nepocházely z Plzeňského kraje. Z toho důvodu lze konstatovat, že uskutečněné investice měly pozitivní ekonomický efekt spíše v ostatních krajích České republiky. Při celkových vložených 823 milionech Kč bylo navíc v dalších kolech spotřeby vyprodukováno téměř 280 milionů Kč, díky kterým se zvýšila hrubá přidaná hodnota o 334 milionů Kč.

S ohledem na efekt peněžních prostředků plynoucích do Plzeňského kraje byl celkový přínos návštěvníků a investic téměř srovnatelný. Z přímých očištěných vstupů ve výši téměř 276 milionů Kč bylo vyprodukováno 376 milionů Kč, ze kterých vzniklo necelých 108 milionů Kč v hrubé přidané hodnotě, a bylo vytvořeno 235 nových pracovních míst.

Důležitou součástí hodnocení přínosů projektu je i výše daní odvedených do státního rozpočtu. Tyto daně byly odhadnuty z plateb, které se uskutečnily na území Plzeňského kraje. Celkem tedy bylo do státního rozpočtu připsáno 169 069 894 Kč, kdy největší část tvořily daně plynoucí od návštěvníků Plzeňského kraje.

Při zhodnocení dopadů pomocí input-output analýzy je možné prohlásit, že tyto výsledky svědčí o pozitivním vlivu projektu na město Plzeň a Plzeňský kraj. Došlo ke

zvýšení návštěvnosti města a kraje, byla pozitivně ovlivněna podnikatelská aktivita, zejména ubytovacích a stravovacích zařízení, a v neposlední řadě byla vytvořena produkce přesahující původní odhad. Kromě benefitů, které je možné vyčíslit, jsou tu i další pozitiva plynoucí z projektu EHMK. Titul a s ním spojený program pomohl městu, aby se dostalo na mezinárodní kulturní scénu a do povědomí mnoha zahraničních návštěvníků. Titul také umožnil městu vybudovat si image vyspělé kulturní metropole, která dokáže v následujících letech návštěvníky zaujmout svými akcemi a prostředím. Je nutné zajistit pokračování mnoha udržitelných projektů, kulturních a volnočasových investic, jež pomohou v dalších letech přilákat nové návštěvníky do Plzně a jejího okolí.

Pro lepší zhodnocení by bylo vhodné v následujících letech provádět opakovaný průzkum v ubytovacích a stravovacích zařízeních a v maloobchodech, aby bylo možné sledovat dlouhodobé efekty projektu, které se projeví až za několik let po jeho ukončení.

6 Dopady titulu EHMK na Plzeň a region

6.1 Ekonomické dopady

V letošním roce, tedy dva roky po skončení držení titulu EHMK, je ještě příliš brzy na to, abychom mohli hodnotit dlouhodobé dopady projektu na Plzeň a region. Avšak na základě zjištěných výstupů, ať už se jedná o počty přenocování, příjem z poplatku z ubytovací kapacity nebo výsledky input-output analýzy, je možné konstatovat, že projekt Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 nezpůsobil negativní dopady krátkodobého charakteru. Tvrdé efekty založené na datech poskytnutých Magistrátem města Plzně dokládají, že i po roce 2015 zavítalo do města o několik desítek tisíc víc návštěvníků, což se pozitivně projevilo ve velikosti příjmu z ubytovacích kapacit. Dále bylo díky EHMK vytvořeno přes 200 nových pracovních míst, ale nelze zjistit, kolik jich ve skutečnosti zůstalo, zda jsou využita, či vůbec potřebná. Data tohoto typu nejsou pro případnou analýzu k dispozici.

Podle dobrovolné evaluace provedené městem navštívilo jednotlivé akce spjaté s projektem Plzeň – EHMK 2015 celkově přes 1,4 milionu návštěvníků, což byl 28% nárůst oproti roku 2013. Je nutno zdůraznit, že tento počet tvořili převážně čeští turisté, cizinci se na celkové návštěvnosti podíleli zhruba 5 %. Důvodem této skutečnosti mohla být zejména nedostatečná marketingová propagace programu Plzně na mezinárodní úrovni, což bývá podle zkušeností měst držících v minulosti titul EHMK velice častým nedostatkem. Finanční prostředky získané od jednotlivých návštěvníků v podobě vstupného na zpoplatněné akce byly dále použity samotnými organizátory akce na zajištění dalších potřebných prvků. Největší návštěvnost byla zaznamenána u akce Slavnosti svobody, jíž se zúčastnilo přes 219 tisíc osob. Druhou nejvíce navštívenou událostí byl průvod obřích loutek španělské divadelní skupiny Carros De Foc, na který se přišlo podívat více než 73 tisíc lidí. Na třetím místě se s počtem 60 tisíc návštěv umístil Pilsner Fest neboli Oslavy první várky piva (Rampton, Fox, 2016).

Problém, který nastal po skončení roku 2015 a s nímž musí většina organizátorů akcí počítat, je pokles ve financování jejich aktivit až na úroveň, která je nižší než úroveň financování před rokem 2012. To má za následek ohrožení dlouhodobé udržitelnosti zajišťovaných akcí a návrat k původnímu stavu. Snížení finančních zdrojů poskytovaných městem je zcela určitě jedním z témat, o nichž současná veřejnost

diskutuje. Otázka udržitelnosti kulturních zařízení a akcí financovaných z veřejných prostředků, jež nejsou schopny samofinancování, je zcela na místě.

6.2 Kulturní a sociální dopady

Na základě povinného hodnocení, které proběhlo v roce 2016, se stalo klíčovým výstupem projektu Plzeň – EHMK 2015 posílení nabízené kulturní základny města z hlediska objemu, obsahu a kvality. Díky realizovanému projektu se posunuly hranice toho, co město dosud bylo schopno nabídnout. To rovněž mělo vliv na místní obyvatelstvo ve vnímání existence široké škály možností kulturního vyžití a důležitosti kultury. Došlo tak k ovlivnění četnosti navštěvování kulturních akcí a také ke změně výběru žánru či typu. V roce 2010 byla kultura z hlediska důležitosti v životě (spolu s rodinou, volným časem, bydlením, přáteli, prací, náboženstvím, politikou a majetkem) hodnocena dle dotazovaných jako sedmá nejvýznamnější součást. Hodnocení realizované v roce 2016 už kulturu vykazovalo jako čtvrtý nejvýznamnější aspekt života. Díky projektu EHMK došlo k většímu zapojení obyvatel města do tvorby veřejných prostor a k nárůstu podílu veřejnosti na rozhodování o životě ve městě (Rampton, Fox, 2016).

Z dobrovolné evaluace Plzně je zřejmé, že 68 % akcí by vůbec neproběhlo, nebýt titulu EHMK. Některé aktivity sice byly realizovány, ale díky finančním prostředkům poskytnutým právě z projektu EHMK mohly aktivity proběhnout několikrát a v kvalitnější podání. Finanční zdroje získané prostřednictvím EHMK směřovaly zejména do oblasti nákupu nového technického i netechnického vybavení, do oblasti financování vystoupení uznávaných umělců, do oblasti platů zaměstnanců a také do marketingové propagace dané události či instituce. Z pohledu pořadatelů jednotlivých akcí bylo cenným přínosem otevření nových příležitostí a navázání cenných kontaktů, jichž by organizátoři, nebýt projektu EHMK, neměli šanci dosáhnout. Projekt jim umožnil komunikovat a vyjednávat s významnějšími partnery, kteří pocházeli také ze zahraničí. Dalším klíčovým výstupem je zajisté pozvednutí profilu města a jeho kulturní nabídky na mezinárodní úroveň (Havlíčková, 2016).

Během celého roku byly uskutečněny dílčí projekty zaměřené na cílové skupiny obyvatel, jakými jsou například mladí lidé, cizinci nebo znevýhodněné skupiny. Skutečný vliv na příslušnou cílovou skupinu bude viditelný a hodnotitelný až jako dlouhodobý efekt projektu a bude potenciálně využitelný v takových oblastech sociální

problematiky, jako je např. předcházení napětí mezi jednotlivými skupinami obyvatelstva. Pomocí aktivit projektu EHMK došlo rozhodně ke zviditelnění těchto skupin a k upozornění na existenci problémů s těmito skupinami a obyvateli, což by do budoucna mohlo napomoci jejich začlenění do života ve městě. Jak již bylo zmíněno, do projektu byla zapojena také Západočeská univerzita, která se podílela na sociálně-výzkumných projektech. Také výsledky těchto projektů mohou přispět k nalezení řešení sociálních problémů, se kterými se město potýká, a dále mohou sloužit jako podklad pro analýzy týkající se sociální problematiky (Havlíčková, 2016).

Jak bylo uvedeno výše, původně bylo v plánu vystavět více kulturních staveb, které měly být vnímány jako odkaz roku 2015 a projektu EHMK. Z různých důvodů však bylo realizováno pouze několik z nich. Za nejvýznamnější kulturní objekt je považováno DEPO2015, které je i po skončení roku 2015 velice často využíváno. V současnosti jsou zde pořádány například festivaly, výstavy a nejrůznější workshopy.

6.3 Srovnání zkušeností a problémů Plzně a bývalých Evropských hlavních měst kultury

V porovnání se zkušenostmi měst, která v minulosti držela titul EHMK, je možné konstatovat, že na základě výsledků povinné i dobrovolné evaluace a provedené analýzy se Plzeň svým závěrečným hodnocením nijak podstatně neodchylovala. Opět se potvrdilo, že i malá města disponující menším rozpočtem jsou stále schopna realizovat bohatý program s nabídkou účasti mnoha mezinárodních umělců a že dokáží pořádat takové akce, které vzbudí u návštěvníků a obyvatel pozitivní dojem. Z tohoto důvodu by ze soutěže o získání titulu EHMK neměla být vyřazována menší města a ti, kteří rozhodují o udělení titulu, by neměli při volbě preferovat kritérium velikosti a významu města. Do projektu bylo v případě Plzně zapojeno také několik sponzorů, avšak Plzeň nevyužila partnerství například s dopravními společnostmi, které by bývaly mohly zajistit větší příliv návštěvníků z jiných krajů či ze zahraničí.

Plzeň se v počáteční fázi příprav nevyhnula jednomu z kritických faktorů, který spočíval ve stanovení jasné a konzistentní vize. Tento nedostatek byl v procesu kandidatury na titul městu vytknut hned po prvním kole vyhodnocování přihlášek. Organizátorům se následně podařilo uvedený problém odstranit, což vedlo k úspěšnému vybrání města jako držitele titulu Evropské hlavní město kultury pro rok 2015.

Již před obdobím zahájení příprav se město mohlo chlubit mnoha mezinárodními projekty a formami spolupráce, ale projekt Plzeň – EHMK 2015 tento trend ještě umocnil. Město spolupracovalo s mnoha zahraničními umělci a to vedlo k posílení přístupu Plzně ke kritériu evropské dimenze, což je spolu s dalšími kritérii klíčové pro udělení ceny Meliny Mercuri. Dalším přínosem zahraniční spolupráce bylo získání nových kontaktů a zapojení místních aktérů v oblasti kultury. Z kvalitativního výzkumu, který se zaměřoval na vliv projektu na kulturní aktéry ve městě Plzeň, vyplývá, že 53 % respondentů díky EHMK získalo nové kontakty ze zahraničí a že 76 % plánovalo udržet tuto spolupráci i po roce 2015 (Havlíčková, 2016). Plzeň neopomenula ani partnerství s belgickým městem Mons a do programu začlenila několik společných projektů.

Do programu byla dále zařazena i řada aktivit, jež předpokládaly participaci obyvatel města. Dle dobrovolné evaluace města bylo do realizace jednotlivých akcí v roce 2015 zapojeno 4,3 % obyvatel (HaskoningDHV Czech Republic, 2016). Pomocí těchto akcí mělo dojít nejen ke vzbuzení zájmu místních obyvatel o dění ve městě a o aktivní přístup k němu, ale i k upozornění na existující sociální problémy. Všechny aktivity spadající do tematiky integrace prostřednictvím kulturních aktivit byly nezbytné pro dosažení dlouhodobých dopadů. Velká část vzniklých projektů je opakována na roční bázi a řadí se tak do tzv. udržitelných projektů.

Město mělo určité mezery v oblasti medializace projektu Plzeň – EHMK 2015 na mezinárodní úrovni. Reklama projektu byla zveřejněna převážně v českých tiskovinách (55,7 %) a online médiích (27,1 %), (Nečas a kol., 2016). To způsobilo, že do města zavítal minimální počet zahraničních návštěvníků, a to i přes velkou účast zahraničních aktérů, kteří by bývali mohli být pro publikum atraktivní.

Závěr

Tématem této práce byl projekt pod vedením Evropské unie Evropské hlavní město kultury, který již podruhé byl udělen českému městu. Diplomová práce v teoretické části představila pojem cestovní ruch a projekt Evropské hlavní město kultury od jeho vzniku, přes každoroční výběr měst a také jejich závěrečnou evaluaci. V analytické části byl následně popsán proces výběru Plzně jakožto držitele titulu pro rok 2015, dále byl představen program města spolu s jeho financováním. Stěžejní kapitolou analytické části se stala analýza dopadů projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na cestovní ruch spolu s hodnocením dopadů na ekonomickou, kulturní a sociální sféru. Je tedy možné konstatovat, že se stanovený cíl podařilo naplnit v celém rozsahu.

Cílem této práce bylo zhodnotit, zda získání titulu Evropské hlavní město kultury 2015 mělo pozitivní dopad na rozvoj cestovního ruchu v Plzni a v plzeňském regionu a zároveň zjistit, jakého charakteru jednotlivé projevy dopadu byly. Pokud hodnotíme tento projekt jako celek, je z výsledků provedené analýzy možné konstatovat pouze to, že na město Plzeň a plzeňský region neměl projekt Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 zcela jistě negativní dopad. Do hodnocení dopadů vstupuje totiž několik aspektů a při jejich evaluaci záleží na úhlu pohledu a také časovém horizontu, kdy je vyhodnocení prováděno. Dva roky po ukončení projektu není možné posoudit tzv. měkké a dlouhodobé efekty, na které je kladen ze strany Evropské unie větší důraz.

Ekonomické dopady v podobě zvýšení návštěvnosti města i po roce 2015 a tím možností realizace větších tržeb pro podnikatele lze považovat za pozitivní dopad. Je však nutné zdůraznit, že město Plzeň patří mezi oblíbené turistické destinace s širokou nabídkou kulturních zážitků, a proto i návštěvnost města a regionu vykazuje v analyzovaném časovém období dlouhodobě rostoucí trend. Z tohoto důvodu tedy není objektivní přisuzovat větší návštěvnost města pouze realizaci projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015. Návštěvnost města se v roce 2015 podílela na vyprodukování 376 milionů Kč, z nichž vzniklo necelých 108 milionů Kč v hrubé přidané hodnotě. Všechny tyto finanční prostředky (snížené o DPH a výdaje utracené subjekty sídlícími mimo území Plzeňského kraje) byly utraceny v Plzeňském kraji a dále způsobovaly další kola spotřeby ze strany ekonomických subjektů.

Pokud se však zaměříme například na nově vzniklá pracovní místa, jichž bylo díky projektu Plzeň – EHMK 2015 vytvořeno 235, nelze objektivně zhodnotit přínos projektu EHMK na zaměstnanost, neboť data o tom, zda se vytvořená pracovní místa udržela nebo zanikla, nejsou k dispozici.

Z pohledu kulturního došlo díky projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 ke zvýšení prestiže města na mezinárodní úrovni. Pozitivní dopad je možné sledovat v oblasti nabízeného kulturního programu z hlediska jeho objemu, obsahu a kvality. Organizátoři měli možnost získat cenné zkušenosti s pořádáním akcí velkého rozměru a zároveň se díky nim obohatit o užitečné zahraniční kontakty.

V rámci projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 mělo vzniknout několik velkých staveb pro kulturní využití, skutečně zrealizované však byly pouze některé z nich. Můžeme mezi ně zařadit ty nejznámější, jako je DEPO2015 neboli rekonstrukce bývalé vozovny městských dopravních podniků sloužící k podpoře tzv. kreativního průmyslu nebo také Novou scénu Divadla Josefa Kajetána Tyla s oficiálním názvem Nové divadlo. Všechny tyto kulturní stavby se podílely významnou částí na celkových vynaložených finančních prostředcích a měly za úkol zvýšit zájem obyvatelstva o kulturu ve městě. Je však na místě si položit otázku, zda bylo tím správným krokem investovat do nákladné výstavby infrastruktury, která ke svému současnému fungování potřebuje nemalé veřejné finanční prostředky, i když o ni ve skutečnosti není velký zájem. Tento problém není patrný pouze v případě projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015, je ho možné pozorovat i u jiných měst, která v minulosti titul Evropské hlavní město kultury získala.

Dalším negativním dopadem projektu je skutečnost, že část finančních prostředků (zejména při výstavbě Nového divadla aj.) plynula ve formě plateb z plzeňského regionu do regionů jiných, což není zcela v souladu s myšlenkou projektu. V souvislosti s tímto faktem se nabízí otázka, z jakého důvodu k tomu došlo a proč město Plzeň a Plzeňský kraj takovým způsobem dotovaly ze svých i evropských zdrojů podnikatelské subjekty krajů ostatních.

Jistým úskalím zpracování tématu je zcela jistě relativně malý časový odstup od ukončení projektu. To může být určitou překážkou objektivního zhodnocení dopadů dlouhodobého charakteru. Z tohoto důvodu by bylo vhodné provést podobnou analýzu znovu po několika letech. Zajímavé by například bylo zmapovat vývoj návštěvnosti

kulturních zařízení, udržitelných akcí nebo dopad na počet a obsazenost pracovních míst vytvořených díky projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015.

Seznam použité literatury

Bernecker (1962). BERNECKER, Paul. *Grundlagenlehre des Fremdenverkehrs*. Wien: Österreichischer Gewerbeverlag, 1962.

Český statistický úřad: *Základní pojmy a definice* [online]. ČSÚ [cit. 2017-03-24].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>

Čihák (2009). ČIHÁK, Josef. *Plzeň – Centrální oblast města a její oživení* [online].
Plzeň: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2009 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z:
<http://ukr.plzen.eu/download.aspx?dontparse=true&FileID=6297>

ČSÚ (2016). Český statistický úřad: *Metodika – časové řady cestovní ruch* [online].
c2016 [cit. 2017-06-01]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/metodika_casove_rady_cestovni_ruch

ČSÚ (2017). Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Plzni. *Charakteristika okresu Plzeň-město* [online]. Plzeň: Český statistický úřad, 2017 [cit. 2017-02-23].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xp/plzen_mesto1

ECOTEC (2009). ECOTEC. *Ex-post Evaluation of 2007 & 2008 European Capitals of Culture: Final report* [online]. Birmingham: Ecotec, 2009 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/files/capitals-culture-2007-08-evaluation_en.pdf

EU a European Parliament (2013). EU a European Parliament. *European capitals of culture: success strategies and long-term effects*. Luxembourg: Publications Office, 2013. ISBN 978-92-823-5155-0.

European Commission (2009). EUROPEAN COMMISSION, [European a EDUCATION AND CULTURE DG]. *European capitals of culture: the road to success: from 1985 to 2010*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. ISBN 978-92-79-14173-7.

European Commission (2017). *Creative Europe: European Capitals of Culture* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en [cit. 2017-02-07].

García a kol. (2007). GARCÍA, Beatriz a kol. *Impacts 08 Baseline Findings 2006/07* [online]. Liverpool: University of Liverpool, 2007 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/impacts08/pdf/pdf/Baseline_Findings.pdf

García a kol. (2009). GARCÍA, Beatriz a kol. *Liverpool's Arts Sector – Sustainability and Experience:: how artists and arts organisations engaged with the Liverpool European Capital of Culture* [online]. Liverpool: University of Liverpool, 2009 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/impacts08/publications/liverpools-arts-sector.pdf>

Geoportál (2016). *Geoportál Plzeňského kraje* [online]. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, 2016 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/>

Gomes a Librero-Cano (2016). GOMES, Pedro a Alejandro LIBRERO-CANO. *Evaluating three decades of the European Capital of Culture programme: a difference-in-differences approach* [online]. Journal of Cultural Economics, 2016 [cit. 2017-03-01]. DOI: 10.1007/s10824-016-9281-x. ISSN 0885-2545. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s10824-016-9281-x>

HaskoningDHV Czech Republic (2016). HASKONINGDHV CZECH REPUBLIC, SPOL. S R.O. *Evaluační zpráva projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015: Hodnocení výsledků a dopadů projektu na základě výstupů výzkumných úkolů a zpráv manažerů dílčích projektů* [online]. Plzeň: Plzeň 2015, 2016 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/0B9kVKmCgi_CtZTJmTE90OTRjTTQ/view

Havlíčková (2016). HAVLÍČKOVÁ, Šárka. *Výzkum vlivu projektu Evropské hlavní město kultury Plzeň 2015 na stávající kulturní aktéry v Plzni* [online]. Plzeň: Plzeň 2015, o.p.s., 2016 [cit. 2017-06-07]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/0B9kVKmCgi_CtZTJmTE90OTRjTTQ/view

Hellenic Ministry of Culture and Sports (2014). Hellenic Ministry of Culture and Sports. *European Capitals of Culture – Toolkit of best practices and recommendations from the past European Capitals of Culture* [online]. European Union, 2014 [cit. 2017-

03-10]. Dostupné z: <http://ecoc2021.culture.gr/wp-content/uploads/2014/12/TOOLKIT-OF-BEST-PRACTICES-AND-RECOMMENDATIONS.doc>

Herrero (2006). HERRERO, Luis César. The Economic Impact of Cultural Events: A Case-Study of Salamanca 2002, European Capital of Culture. *European Urban and Regional Studies* [online]. 2006, 13(1), 41-57 [cit. 2017-03-10]. DOI: 10.1177/0969776406058946. ISSN 0969-7764. Dostupné z: <http://eur.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0969776406058946>

Jakubíková a kol. (1995). JAKUBÍKOVÁ, Dagmar a kol. *Cestovní ruch: pro 2. ročník FEK*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1995. ISBN 80-7082-185-x.

Ježek a kol. (2016). JEŽEK, Jiří a kol. *Výzkumu ekonomických efektů projektu Plzeň Evropské hlavní město kultury 2015* [online]. Plzeň: Středisko pro výzkum regionálního rozvoje Fakulty ekonomické Západočeské univerzity v Plzni, 2016 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/0B9kVKmCgi_CtZTJmTE90OTRjTTQ/view

Kancelář Kreativní Evropa (2017). *Kreativní Evropa: Evropské hlavní město kultury* [online]. Praha: Kancelář Kreativní Evropa, 2017 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://www.kreativnievropa.cz/cs/evropske-hlavni-mesto-kultury/>

Kašpar (1986). KAŠPAR, J. *Vybrané kapitoly z ekonomiky cestovního ruchu*, 1. vyd. Praha: SPN, 1986.

Keynes (1963). KEYNES, John Maynard. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha: Československá akademie věd, 1963.

Leontief (1936) LEONTIEF, Wassily. Quantitative Input-Output relations in the economic system of the United States. *Review of Economics and Statistics* [online]. 1936, 18 (3), s. 105–125 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1927837>

Linderová (2013). LINDEROVÁ, Ivica. *Cestovní ruch: základy a právní úprava*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2013. ISBN 978-80-87035-82-5.

Malá (2002). MALÁ, Vlasta. *Základy cestovního ruchu*. Praha: Oeconomica, 2002. ISBN 80-245-0439-1.

- MANAGEMENTMANIA.COM LLC (2016).** *ManagementMania: Branding* [online]. Plzeň: MANAGEMENTMANIA.COM LLC, 2016 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/branding>
- McCoshan a kol. (2010).** MCCOSHAN, Andrew a kol. *Ex-Post Evaluation of 2009 European Capitals of Culture: Final Report to DG Education and Culture of the European Commission in the context of the Framework Contract for Evaluation Related Services and Support for Impact Assessment* [online]. Birmingham: Ecotec, 2010 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/european-capitals-culture-evaluation-2010_en.pdf
- Město Plzeň (2009).** Město Plzeň. *Program rozvoje kultury ve městě Plzni na léta 2009-2019* [online]. Plzeň: Město Plzeň, 2009 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.plzen.eu/download.aspx?dontparse=true&FileID=651>
- Město Plzeň (2013).** Město Plzeň. *Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Plzni na období 2014–2018* [online]. Plzeň: Odbor prezentace a marketingu MMP, 2013 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://www.plzen.eu/Files/MestoPlzen/web2013/Obcan/urad/verejne_dokumenty/13121_0_Koncepce_rozvoje_CR_v_Plzni_2014_2018.docx
- Ministerstvo pro místní rozvoj (2013).** Ministerstvo pro místní rozvoj. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014–2020* [online]. Praha: MMR, 2013 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: [http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Koncepce-Strategie/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-\(1\)](http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Koncepce-Strategie/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-(1))
- Nečas (2016).** NEČAS, Vlastimil a kol. *Mediální pokrytí projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015* [online]. Praha: Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze, 2016 [cit. 2017-06-27]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/0B9kVKmCgi_CtZTJmTE90OTRjTTQ/view
- Nejdl (2011).** NEJDĽ, Karel. *Management destinace cestovního ruchu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 9788073576738.
- OPLZNI.EU (2006).** OPLZNI.EU: *Webové stránky o historických i současných zajímavostech města Plzně* [online]. WordPress, 2006 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://www.oplzni.eu/?page_id=2082

Palatková, Zichová (2014). PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3643-3.

PALMER-RAE ASSOCIATES (2004). PALMER-RAE ASSOCIATES. *European Cities and Capitals of Culture: Study Prepared for the European Commission – Part I* [online]. Brussels: European Commission, 2004 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/palmer-report-capitals-culture-1995-2004-i_en.pdf

Pecuch (2015). PECUCH, Martin. Stanovisko města Plzně ke kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu. *Město Plzeň* [online]. Statutární město Plzeň, 2015 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/obcan/aktuality/z-mesta/stanovisko-mesta-plzne-ke-kontrolnimu-zaveru-nejvyssiho-kontrolniho-uradu.aspx>

Plzeň 2015 (2014a). *Plzeň 2015 – Evropské hlavní město kultury*. Vyd. 1. Plzeň: Plzeň 2015, 2014. ISBN 978-80-905671-6-0.

Plzeň 2015 (2014b). *Plzeň Skryté město: Mapa Skrytého města* [online]. Plzeň 2015, 2014 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://mapa.skrytemesto.cz/>

Plzeň 2015 (2014c). *Plzeň 2015: Továrny na představivost* [online]. Plzeň 2015, 2014 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/projekty/tovarny-na-predstavivost>

Plzeňský Prazdroj (2017). *Plzeňský Prazdroj: Historie* [online]. Plzeň: Plzeňský Prazdroj a.s., 2017 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://www.prazdroj.cz/nas-pribeh/historie>

Quinn a O'Halloran (2006). QUINN, Bernadette a Elaine O'HALLORAN. *CORK 2005: An analysis of emerging cultural legacies* [online]. Dublin Institute of Technology, 2006 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://rich.dit.ie/documents/CORK%202005%20november%202006%20final.doc>

Rampton a kol. (2011). RAMPTON, James a kol. *Ex-Post Evaluation of 2010 European Capitals of Culture: Final report for the European Commission Directorate General for Education and Culture* [online]. Birmingham: Ecorys, 2011 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/files/capitals-culture-2010-report_en.pdf

Rampton, Fox (2016). RAMPTON, James a Tim FOX. *Ex-post Evaluation of the 2015 European Capitals of Culture: Final Report* [online]. Brussels: European Commission, 2016 [cit. 2017-03-10]. ISBN 978-92-79-52816-3. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2015-evaluation_en.pdf

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 445/2014/EU

Statutární město Plzeň (2017). *Útvar koncepce a rozvoje města Plzeň: Relax centrum Štruncovy sady* [online]. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2017 [cit. 2017-03-31].

Dostupné z: <https://ukr.plzen.eu/cz/rozvoj-mesta/ukoncene-projekty/relax-centrum-struncovy-sady/relax-centrum-struncovy-sady.aspx>

Stynes (1997). STYNES, Daniel. *Economic impact od tourism: A Handbook for Tourism Professionals* [online]. University of Illinois, 1997 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <https://msu.edu/course/prr/840/econimpact/pdf/ecimpvol1.pdf>

Škoda Transportation (2017). *Škoda Transportation: O společnosti* [online]. Plzeň: Škoda Transportation a.s., 2017 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://www.skoda.cz/o-spolecnosti/>

Šlehoferová (2016). ŠLEHOFEROVÁ, Marta. *Dopady projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 na místní ekonomický rozvoj* [online]. Plzeň, 2016 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z:

https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/23317/4/dis_prace_Slehoferova.pdf. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická. Vedoucí práce doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D.

Techmania Science Center (2007). *Techmania Science Center: O Techmanii* [online]. Plzeň: Techmania Science Center o. p. s., 2007 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z:

http://techmania.cz/fw_lang/cs/o-techmanii-2/

Tolarová (2011). TOLAROVÁ, Miroslava. *Galerie? Do roku 2015 nebude. Plzeňský deník.cz* [online]. Vltava Labe Media, 2011 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z:

http://www.denik.cz/z_domova/nove-divadlo-v-plzni-zmarena-sance-20141101.html

Tolarová, Ciborová (2014). TOLAROVÁ, Miroslava a Kateřina CIBOROVÁ. Nové divadlo v Plzni: zmařená šance. *Deník.cz* [online]. Vltava Labe Media, 2014 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/nove-divadlo-v-plzni-zmarena-sance-20141101.html

Toušek, Kunc, Vystoupil (2008). TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 9788073801144.

UNeECC (2016). *UNeECC: History – European Capital of Culture* [online]. Sibiu: University Network of the European Capitals of Culture, 2016 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://uneecc.org/european-capitals-of-culture/history/>

Vyhláška statutárního města Plzně č. 11/2003 o poplatku z ubytovací kapacity

WTTC (2017). *Travel & Tourism Global Economic Impact & Issues 2017* [online]. Londýn: World Travel and Tourism Council, 2017, 2017(March) [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf>

Západočeská univerzita v Plzni (2017). *Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara: EhmK 2015* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://fdu.zcu.cz/cz>

Zoologická a botanická zahrada města Plzně (2016). *Zoologická a botanická zahrada města Plzně: První rok zrekonstruovaného Amfiteátru Lochotín* [online]. Plzeň, [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://www.zooplzen.cz/o-nas/amfiteatr/prvni-rok-zrekonstruovaneho-amfiteatru-lochotin.aspx>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Území výzkumu 2014 a 2015 s vyznačenými stravovacími zařízeními 71

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příklad transakční tabulky pro tři sektory.....	25
Tabulka 2: Tabulka koeficientů vstupů	25
Tabulka 3: Předpokládané náklady projektu Plzeň – EHMK 2015.....	61
Tabulka 4: Investiční náklady.....	61
Tabulka 5: Skutečná účast subjektů v průzkumu v roce 2015.....	71
Tabulka 6: Dopady projektu Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku.....	73
Tabulka 7: Přínosy projektu Plzeň – EHMK 2015 na ekonomiku	73
Tabulka 8: Dopady realizace projektu Plzeň – EHMK 2015	74
Tabulka 9: Přínosy realizace projektu Plzeň – EHMK 2015.....	75
Tabulka 10: Dopady a přínosy investičních akcí.....	76
Tabulka 11: Celkové dopady a přínosy projektu Plzeň – EHMK 2015 na Plzeňský kraj	77

Seznam grafů

Graf 1: Průměrné HDP na obyvatele před a po ukončení EHMK.....	28
Graf 2: Rozdělení počtu HUZ dle kategorií.....	64
Graf 3: Celkový počet HUZ v letech 2012 až 2016	65
Graf 4: Celkový počet pokojů a lůžek v letech 2012 až 2016	65
Graf 5: Počet hostů ubytovaných v HUZ rozdělen na rezidenty a nerezidenty v letech 2012 až 2016.....	66
Graf 6: Počet nocí strávených v HUZ rozdělen na rezidenty a nerezidenty v letech 2012 až 2016.....	66
Graf 7: Průměrný počet nocí strávených v HUZ v letech 2012 až 2016	67
Graf 8: Příjem z místního poplatku z ubytovací kapacity a počet přenocování ve městě Plzni v letech 2011-2016	69

Přílohy

Příloha č. 1: Vzor dotazníku použitý Střediskem pro výzkum regionálního rozvoje

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta ekonomická
Středisko pro výzkum regionálního rozvoje
Husova 11, 306 14 Plzeň
Plzeň, podzim 2015

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PODNIKŮ Z OBLASTI MALOOBCHODU, STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ

1. **Název podniku:** _____
2. **Umístění obchodu (ulice, číslo popisné):** _____
3. **Specifikace předmětu podnikání (typ zařízení, nabízený sortiment)**

4. **Jaká je kapacita vašeho podniku?**
 - Stravovací zařízení – počet míst k sezení: _____
 - Ubytovací zařízení – počet lůžek: _____
 - Podnik v oblasti maloobchodu – prodejní plocha (odhad):
 - a) do 50 m²
 - b) 50 až 100 m²
 - c) 100 až 200 m²
 - d) 200 až 500 m²
 - e) 500 až 1000 m²
 - f) více než 1000 m²
5. **Jaký měl vliv titul Evropské hlavní město kultury na Vaše podnikání v letošním roce? Došlo ke změnám v následujícím:**

Počet zaměstnanců:	a) zvýšení	b) žádná změna	c) snížení
Tržby:	a) zvýšení	b) žádná změna	c) snížení
Podíl zahraničních návštěvníků:	a) zvýšení	b) žádná změna	c) snížení
6. **Jaká opatření jste přijali v souvislosti s tím, že Plzeň je v letošním roce Evropským hlavním městem? Je možné více odpovědí.**
 - a) přestavba/modernizace
 - b) zvýšená propagace / reklama
 - c) prodloužení pracovní / otvírací doby
 - d) změna sortimentu, jaká? _____
 - e) změna cen, jaká? _____
 - f) nábor nových lidí – kolik a jakých? _____
 - g) jiná opatření – prosím specifikujte: _____

Děkujeme Vám za spolupráci!